

Armoede en ongelijkheid in de gemeente Diemen

DoeMee-onderzoek naar armoede en ongelijkheid | Rapport t.b.v. bestuurlijk wederhoor

Colofon:

Datum:

4 oktober 2024 – eindrapport.

Onderzoekers:

Mark Rouw

markrouw@gmail.com

Robert Klaassen

robert@necker.nl

Imke Kruitwagen

imke@necker.nl

Lucyenne van de Coevering

lucy@necker.nl

N.B.: De Rekenkamer Diemen heeft sinds januari 2024 een andere samenstelling. Dit onderzoek is gestart voordat de samenstelling wijzigde. In afstemming met de gemeente Diemen is dit onderzoek door Necker gedurende 2024 afgerond.

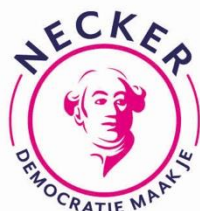

Inhoudsopgave

Colofon:	2
Bestuurlijke nota	4
Onderzoeksverantwoording.....	5
Beantwoording onderzoeksvragen	8
Conclusies en aanbevelingen	11
Reactie van college van B&W	15
Nota van Bevindingen.....	17
1. Vooraf: de context van Diemen	18
2. Armoedebelief in de gemeente Diemen	24
3. Belief omtrent ongelijkheid	43
Bijlage 1: Indiatoren en technische onderzoeksverantwoording	47
Bijlage 2: Interviews en bronvermelding	51
Bijlage 3: Regelingen voor minima	52

Bestuurlijke nota

Onderzoeksverantwoording

Waarom dit onderzoek?

Aanleiding

Armoede en ongelijkheid in de samenleving zijn momenteel actuele politieke en maatschappelijke onderwerpen. Het aantal personen in armoede stijgt tot 7,6%, onder kinderen zelfs 10%. In 2022 kampten in Nederland meer dan 600.000 gezinnen met energiearmoede. Daarnaast blijkt keer op keer uit onderzoek dat de buurt waarin je opgroeit bepalend is voor de kansen die je krijgt in het leven, te beginnen bij opleiding.¹

Alleen kijken naar koopkracht om ongelijkheid te duiden blijkt niet voldoende te zijn, zo concludeert onder meer het SCP. Zij publiceerden in maart 2023 een onderzoek naar eigentijdse ongelijkheid. Uit deze studie komt naar voren dat eigentijdse ongelijkheid niet alleen voortkomt uit koopkrachtproblemen en armoede, maar ook samenhangt met ongelijkheid in andere hulpbronnen zoals sociaal en economisch kapitaal. Volgens het SCP liggen er kansen voor de overheid om dit actiever tegen te gaan. Zo kan de overheid specifiek beleid voeren dat urgente financiële tekorten aanvult of aanpassingen doorvoeren in het structurele beleid en systemen. Daarbij is vooral de lokale overheid aan zet.

In mei en juni 2023 heeft de rekenkamer verschillende mogelijke onderzoeksonderwerpen voorgelegd aan de klankbordgroep van de rekenkamer. De klankbordgroep gaf aan zeer geïnteresseerd te zijn in onderzoek naar het thema armoede en sociale ongelijkheid. De rekenkamer heeft daarom besloten om dit onderzoek uit te voeren.

Doelstelling: terugkijken om stappen vooruit te kunnen maken

Dit onderzoek is gericht op het evalueren van het huidige beleid en de werkwijze van de gemeente, zodat handvatten kunnen worden aangedragen voor de verdere aanpak van armoede en sociale ongelijkheid in de komende jaren. Het doel van het onderzoek is om na te gaan welke middelen de gemeente inzet om armoede en sociale ongelijkheid tegen te gaan, tot welke resultaten deze inzet leidt en wat de verklaring is voor de resultaten. Op basis daarvan is de rekenkamer in staat concrete aanbevelingen te doen om de gemeentelijke aanpak te verbeteren.

Onderzoeksvragen

We hebben de volgende centrale vraag geformuleerd voor het onderzoek:

Welke middelen zet de gemeente Diemen in om armoede en sociale ongelijkheid tegen te gaan en in hoeverre zijn deze doeltreffend en doelmatig?

De hierboven geformuleerde centrale onderzoeksvraag zullen wij beantwoorden door antwoord te geven op een aantal deelvragen.

Beleid

1. Welke ambities en doelstellingen heeft de gemeente vastgesteld ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid?

¹ [Een rijke buurt lijkt een betere voorspeller van je opleiding dan een arme | Trouw](#)

2. Welke (beleids-)instrumenten past de gemeente toe om armoede en sociale ongelijkheid tegen te gaan?
3. Hoe zijn in de gemeente rollen en verantwoordelijkheden verdeeld in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid?

Uitvoering en praktijk

4. Hoe werken betrokken gemeentelijke afdelingen samen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?
5. Hoe werkt de gemeente samen met maatschappelijke partners in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid? Hoe is die samenwerking georganiseerd?
6. Welke inspanning wordt geleverd door gemeente en maatschappelijk partners om alle inwoners in beeld te krijgen die gebruik zouden moeten en kunnen maken van regelingen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?
7. Hoe ziet de toegang tot de gemeentelijke dienstverlening ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid er vanuit het perspectief van de cliënt uit?
8. Wat zijn ervaren knelpunten in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid, en wat gaat er goed?
9. Welke mogelijkheden voor de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid worden momenteel niet door de gemeente opgepakt?

Monitoring, evaluatie en lessen

10. Hoe en in welke mate heeft de gemeente inzicht in het behalen van doelen?
11. Hoe wordt kwantitatieve en kwalitatieve informatie gebruikt in de analyse van de effectiviteit van het beleid?
12. In hoeverre bereikt de gemeente de door haar gestelde doelen voor de aanpak van armoede en kansengelijkheid en hoe doelmatig is die aanpak?
13. Welke lessen zijn voor de gemeente te formuleren voor de toekomstige aanpak van armoede en kansengelijkheid?

Gemeenteraad

14. In hoeverre heeft de gemeenteraad voldoende zicht op de effectiviteit en efficiëntie van het beleid om zijn kaderstellende en controlerende taken uit te kunnen voeren?
15. Hoe vervult de raad zijn kaderstellende en controlerende rol op dit moment als het gaat om armoede en kansengelijkheid, en hoe zou die rol er in de toekomst uit moeten zien?

Onderzoeksverantwoording

Het rekenkameronderzoek begon met een startgesprek in december 2023. In de eerste periode zijn documenten verzameld, zowel via het raadsinformatiesysteem als via de organisatie. Deze documenten zijn daarna geanalyseerd. In april 2024 zijn de interviews met ambtenaren, maatschappelijke partners en de wethouder gevoerd. Deze gesprekken zijn vastgelegd in gespreksverslagen die door de betrokkenen zijn geaccordeerd. Na de gesprekken is aanvullende documentatie opgevraagd en geanalyseerd. In mei-juni 2024 is een vragenlijst uitgezet via het Citisenspanel (zie bijlage 1) en zijn de resultaten hiervan geanalyseerd. In juli 2024 is de rapportage verzonden voor ambtelijk wederhoor. De ambtelijke reactie is op 7 augustus 2024 ontvangen. De opmerkingen hieruit zijn vervolgens verwerkt, waarna het eindrapport is opgesteld. Dit rapport is op 6 september 2024 aangeboden aan het college voor een bestuurlijke reactie. De bestuurlijke reactie is op 1 oktober 2024 ontvangen en verwerkt in het rapport. Op 4 oktober 2024 is het eindrapport aangeboden aan de raad.

Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit een bestuurlijke nota en een nota van bevindingen.

De bestuurlijke nota (die gelezen kan worden als de bestuurlijke samenvatting van dit rapport) bevat de beantwoording van de deelvragen, de conclusies en aanbevelingen en de bestuurlijke reactie.

De nota van bevindingen is opgebouwd langs de twee onderdelen van het onderzoek. Het begint met een introductie over de inwoners van de gemeente Diemen en kenmerken van de gemeente. Hoofdstuk twee richt zich op het armoedebeleid, de uitvoering hiervan en monitoring en evaluatie. Hoofdstuk drie richt zich op ongelijkheid.

Beantwoording onderzoeksvragen

Beleid

1. Welke ambities en doelstellingen heeft de gemeente vastgesteld ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid?
2. Welke (beleids-)instrumenten past de gemeente toe om armoede en sociale ongelijkheid tegen te gaan?
3. Hoe zijn in de gemeente rollen en verantwoordelijkheden verdeeld in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid?

Armoede en ongelijkheid staan hoog op de agenda in Diemen. Er wordt veel aandacht besteed aan beide thema's en de doelen die gesteld worden zijn ambitieus. Deze hoge ambities zijn terug te zien in de rest van het beleid. De gemeente heeft meerdere beleidskaders opgesteld, zoals het Beleidsplan Schuldhulpverlening 2016-2019 en Samen Diemen, Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023. Het doel voor de nabije toekomst is om een integraal beleidskader op te stellen. Dit proces is al opgestart. De visie die naar voren komt uit de beleidskaders is dat de gemeente Diemen gericht is op een preventieve aanpak die de inwoner centraal stelt. Oplossingen worden zoveel mogelijk samen met de inwoner gezocht.

De gemeente Diemen heeft een groot aantal regelingen op het gebied van inkomensondersteuning, schuldhulpverlening, preventie en vroegsignalering. Minima kunnen beroep doen op deze regelingen, al verschilt de norm per regeling (van 110% tot 130% van de bijstandsnorm). Inwoners kunnen voor diverse problemen op het gebied van armoede bij het Sociaal Team terecht. In de uitvoering werkt de gemeente intensief samen met Madi Diemen. Madi Diemen ondersteunt en begeleidt inwoners met dagelijkse uitdagingen en het vinden van de juiste instellingen en (vorm van) hulpverlening. Veel inwoners komen via Madi Diemen in beeld bij de gemeente.

Het ongelijkheidsbeleid is net als het armoedebelief vrij omvangrijk. Anders dan veel andere gemeenten heeft de gemeente Diemen specifiek aandacht voor het thema ongelijkheid, onder andere in de Beleidsnota "Samen Diemen" en de nota Diemen Divers en Inclusief. Er is hierin onder meer aandacht voor de positie van de jeugd en ouderbetrokkenheid via de Gelijke Kansen Agenda. Het beleid sluit grotendeels goed aan op de inwoners van Diemen, maar voor volwassenen met geldproblemen die al teruggetrokken leven zijn de mogelijkheden beperkter. Zo is het bijvoorbeeld niet mogelijk om een vergoeding te krijgen voor een lidmaatschap bij een vereniging. Wel zijn er diverse mogelijkheden via de Diemense Stadspas.

Uitvoering en praktijk

4. Hoe werken betrokken gemeentelijke afdelingen samen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?
5. Hoe werkt de gemeente samen met maatschappelijke partners in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid? Hoe is die samenwerking georganiseerd?
6. Welke inspanning wordt geleverd door gemeente en maatschappelijk partners om alle inwoners in beeld te krijgen die gebruik zouden moeten en kunnen maken van regelingen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid?
7. Hoe ziet de toegang tot de gemeentelijke dienstverlening ten aanzien van armoede en sociale ongelijkheid er vanuit het perspectief van de cliënt uit?

8. Wat zijn ervaren knelpunten in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid, en wat gaat er goed?

9. Welke mogelijkheden voor de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid worden momenteel niet door de gemeente opgepakt?

De gemeente hanteert het principe van een integrale intake voor inwoners met geldproblemen. Een integrale intake moet leiden tot de best passende aanpak voor de inwoner. Dit vergt interne afstemming met andere teams of medewerkers binnen de gemeente. In de praktijk blijkt de grote hoeveelheid regelingen een knelpunt te vormen. Het is voor zowel medewerkers van de gemeente als inwoners en maatschappelijke partners soms moeilijk om overzicht te houden over alle regelingen.

Het bereik van regelingen blijft een uitdaging voor de gemeente. De gemeente krijgt inwoners uit de doelgroep vooral in beeld via vroegsignalering. Inwoners met geldproblemen kunnen ook in beeld komen via een andere weg, bijvoorbeeld via een reïntegratietraject. Via de integrale intake kan dan duidelijk worden dat er ook sprake is van schuldenproblematiek of armoede. Een ander deel van de inwoners komt in beeld via Madi Diemen. ZZP'ers met schuldenproblematiek vormen een specifieke doelgroep die lastig in beeld te krijgen is. Eén van de doelen van het gemeentelijk armoedebeleid is dat iedereen een weg naar ondersteuning kan vinden. Daarom zet de gemeente Diemen in op betere communicatie. Dit gebeurt onder andere via de 'Vliegende Brigade' en inloopsprekuren op locaties van Madi Diemen. De effecten hiervan zijn echter nog niet in kaart gebracht.

De gemeente Diemen werkt in het armoedebeleid veel samen met maatschappelijke partners. Het zwaartepunt ligt bij Madi Diemen. De gemeente is aangesloten bij een aantal landelijke services en werkt met regionale en lokale ketenpartners, zoals de Voedselbank Diemen en Pantar. De samenwerking met de partners verloopt in de basis goed. De partners weten elkaar en de gemeente echter niet altijd goed te vinden. De bekendheid van de regelingen, het delen van informatie en het in beeld brengen van inwoners bij de gemeente kan verbeterd worden.

Monitoring, evaluatie en lessen

10. Hoe en in welke mate heeft de gemeente inzicht in het behalen van doelen?

11. Hoe wordt kwantitatieve en kwalitatieve informatie gebruikt in de analyse van de effectiviteit van het beleid?

12. In hoeverre bereikt de gemeente de door haar gestelde doelen voor de aanpak van armoede en kansenongelijkheid en hoe doelmatig is die aanpak?

13. Welke lessen zijn voor de gemeente te formuleren voor de toekomstige aanpak van armoede en kansenongelijkheid?

De gemeente probeert op verschillende manieren inzicht te krijgen in het doelbereik. In 2016 en 2018 werden klantreizen ingezet om de kwaliteit van de uitvoering in kaart te brengen, maar dit is daarna niet weer gebeurd. Daarnaast is de beleidsnota Samen Diemen tussentijds geëvalueerd. De conclusie van dit onderzoek was dat integraliteit een aandachtspunt is, de gemeente moet prioriteren door op minder indicatoren te monitoren en dat inzichtelijk moet worden welke inspanningen worden gepleegd om de doelen te halen. Daarnaast werd aangeraden om het opdrachtgeverschap ten opzichte van netwerkpartners te verbeteren.

Op het gebied van kwalitatieve evaluaties heeft de gemeente onderzoek laten doen door Divosa, en KWIZ een armoedemonitor laten opstellen. Deze gaven volgens de betrokken ambtenaren goed inzicht in het bereik van

de regelingen. In de duidingsrapportage bij de armoedemonitor werd aanbevolen dat de gemeente Diemen moet inzetten op het vergroten van bereik van de regelingen.

De gemeente heeft verschillende manieren gebruikt om via kwalitatieve of kwantitatieve methodes in beeld te krijgen hoe het ervoor staat met de effecten van het beleid op het gebied van armoede en ongelijkheid. Door de verscheidenheid van methoden heeft de gemeente Diemen een goed overzicht van de situatie, hoewel dit overzicht vooral over de grote lijnen van het beleid gaat en niet over de losse regelingen. Dit is vooral een breed overzicht van de grote lijnen en niet van losse regelingen of onderdelen van het beleid.

De voor de gemeente te formuleren lessen komen terug in de aanbevelingen.

Gemeenteraad

14. In hoeverre heeft de gemeenteraad voldoende zicht op de effectiviteit en efficiëntie van het beleid om zijn kaderstellende en controlerende taken uit te kunnen voeren?

15. Hoe vervult de raad zijn kaderstellende en controlerende rol op dit moment als het gaat om armoede en kansenongelijkheid, en hoe zou die rol er in de toekomst uit moeten zien?

Armoede en ongelijkheid staat hoog op de agenda van de gemeenteraad van Diemen. De raad wordt op hoofdlijnen geïnformeerd via de P&C-cyclus. Er wordt daarin gerapporteerd over de stand van zaken van projecten op het gebied van armoede en werk en inkomen. Tijdens de coronacrisis en in de nasleep hiervan werden hier bijzondere afwijkingen genoemd. Verder informeert het college de raad regelmatig via informatiebrieven over relevante genomen besluiten en actuele ontwikkelingen.

De raad is actief in het stellen van technische en schriftelijke vragen om meer informatie te krijgen waar nodig. De raad benoemde tijdens het voor dit onderzoek gevoerde raadsgesprek dat er veel informatie wordt gedeeld, maar de meningen verschillen over de kwaliteit van de informatie.

Naast het stellen van technische en schriftelijke vragen gebruikt de raad vooral veel moties om hun rol te vervullen, bijvoorbeeld over de Stadspas en de Vliegende Brigade. Door middel van deze moties wordt op elementen (bij)gestuurd in het gevoerde beleid. In het raadsgesprek werd genoemd dat de kaderstellende rol verstevigd kan worden door al bij te sturen in de fase van het opstellen van het nieuwe beleid in plaats van achteraf door middel van moties.

Conclusies en aanbevelingen

De onderzoekers hebben tijdens het onderzoek gesproken met ambtenaren, vrijwilligers en professionals en zijn onder de indruk van de inzet van al deze betrokkenen. Onderstaande conclusies en aanbevelingen richten zich op het verbeteren van de uitvoering en het beleid op het gebied van armoede en ongelijkheid, en richt zich geenszins op de inzet en het handelen van ambtenaren, professionals en partners.

De conclusies zijn ingedeeld aan de hand van de onderzoeksaspecten. In de conclusies komen we ook terug op Dennis, Shannah en Omar: drie (fictieve) personen die te maken hebben met armoede en ongelijkheid. Zij worden nader voorgesteld in de nota van bevindingen. Zouden zij in de gemeente Diemen geholpen worden? Of zitten er knelpunten in de wijze waarop de gemeente werkt?

Conclusies

- 1) **De gemeente heeft een ambitieus, breed en ruimhartig armoedebeleid, maar mist daardoor focus in haar aanpak**

Armoede en ongelijkheid zijn in de gemeente Diemen belangrijke onderwerpen. De gemeente is ambitieus op deze onderwerpen en zet onder meer in op het bevorderen van gelijke kansen, preventie, het bevorderen van integraal werken en het vergroten van het bereik van de diverse regelingen.

Dat de gemeente ambitieus is om armoede en sociale ongelijkheid aan te pakken, blijkt ook uit de grote hoeveelheid regelingen die beschikbaar zijn. Voorbeelden zijn de individuele inkomenstoeslag, het jeugdfonds Sport en Cultuur en de verordening kwijtschelding. De vele regelingen leiden echter ook tot een lappendeken, waarbij niet duidelijk is wat de focus van de gemeente Diemen is: wat zijn de belangrijkste doelen en prioriteiten van Diemen op het gebied van armoede? En op welke doelgroep(en) moeten die voornamelijk zijn gericht? De gemeente is al langer op zoek naar meer integraliteit en focus in het armoedebeleid. De huidige financiële ontwikkelingen maken het ook noodzakelijk om keuzes te maken.

- 2) **Er zijn kansen om meer samenhang te creëren in de aanpak van armoede en ongelijkheid**

De gemeente Diemen hanteert zo veel mogelijk het principe van een integrale intake voor inwoners die met armoede of ongelijkheid te maken hebben. Er is een sociaal team waarin verschillende disciplines zijn vertegenwoordigd en er is in de aanpak een sterke rol voor netwerkpartners als Madi Diemen. Er is veel kennis en ervaring binnen de organisatie en de partners aanwezig en dat maakt het mogelijk om inwoners goed te kunnen helpen. Tegelijkertijd liggen er kansen om meer samenhang in de aanpak te creëren. Dit blijft een uitdaging, omdat er veel verschillende regelingen zijn die niet bij iedere medewerker of samenwerkingspartner even goed bekend zijn. Betrokken consultants zijn goed op de hoogte van de regelingen die binnen hun eigen subdomein en verantwoordelijkheid vallen, maar kennen niet alle regelingen op het gebied van inkomensondersteuning of schuldhulpverlening die Diemen biedt. Er is geen integraal overzicht van alle regelingen waar consultants op kunnen terugvallen.

Hoe gaat het nu met Shannah?

“Ik ben Shannah, 26 jaar, zeven maanden zwanger en woon in een huis met slechte isolatie met een hoge energierekening waardoor ik mijn rekeningen niet meer kan betalen. De kraamzorg zegt dat mijn huis niet goed is voor de baby. Ik weet niet waar ik naartoe moet. Ik heb geen contact met mijn ouders en ook niet met de vader van de baby.”

In de situatie van Shannah spelen er meerdere complexe problemen tegelijkertijd. Als gevolg hiervan kan Shannah misschien relevante regelingen missen of niet bij de juiste plek terecht komen. Bij schuldhulpverlening wordt er gewerkt met een brede intake, maar mocht Shannah via een andere ingang binnenkomen is het niet altijd gegarandeerd dat al haar problemen worden aangekaart.

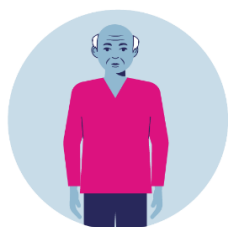

3) De samenwerking met partners gaat goed, maar kan worden versterkt

Maatschappelijke partners hebben een belangrijke rol in de aanpak van armoede en sociale ongelijkheid. De gemeente vormt, zeker bij meervoudige problematiek, de toegang tot hulp en ondersteuning. Die hulp en ondersteuning wordt veelal geleverd door maatschappelijke partners. Denk aan de Voedselbank of de diverse organisaties die op het gebied van schuldhulpverlening actief zijn. Hoewel de contacten met de gemeente goed zijn, zijn er wel kansen om de samenwerking te verbeteren. Maatschappelijk partners hebben niet altijd een goed overzicht van het totaal aan maatregelen dat de gemeente biedt, waardoor ze hun cliënten minder adequaat kunnen adviseren. Ook is er behoefte aan meer onderling contact tussen partners. De gemeente Diemen kan meer regie nemen door samenwerkingspartners proactief bij elkaar te brengen. Een goede coördinatie is noodzakelijk om mensen in complexe situaties effectief te begeleiden, maar ook om te zorgen dat nuttige informatie bij de gemeente terecht komt en niet bij de partners blijft hangen.

4) Het bereik van de diverse regelingen kan worden vergroot, maar daar is Diemen geen uitzondering in

De gemeente heeft KWIZ in 2022 gevraagd een Armoedemonitor op te stellen om inzicht te krijgen in de omvang en samenstelling van de minimapopulatie, evenals (het bereik van) verschillende minimaregelingen. Hieruit komt naar voren dat sommige regelingen minder worden gebruikt, hoewel er een breed scala aan regelingen beschikbaar is. De gemeentelijke regelingen in Diemen dragen volgens de Armoedemonitor bij aan het waarborgen van financiële ruimte voor huishoudens. Dit heeft het meest effect op huishoudens op bijstandsniveau en binnen die groep op alleenstaande ouders en alleenstaande AOW'ers. Dat het bereik van regelingen kan worden vergroot wordt door de gemeente Diemen erkend, en daar wordt ook op geacteerd door middel van maatregelen op het gebied van communicatie en informatieverstoring. Een belangrijk aandachtspunt blijft net als in andere gemeenten het bereiken van inwoners die hulp mijden of die weinig vertrouwen hebben in de overheid.

Hoe gaat het nu met Omar?

“Mijn naam is Omar, 74, en ik heb een klein pensioentje. Ik kan niet zo goed met geld omgaan en heb al best veel schulden gemaakt. Er zijn al weleens mensen van de gemeente bij mij langs geweest maar meestal stuur ik ze snel weer weg. Mijn Nederlands is niet zo goed.”

De communicatie van de gemeente is vooral in het Nederlands, wat het lastig maakt voor Omar om de regelingen te begrijpen. De gemeente heeft geprobeerd informatie begrijpelijker te maken voor verschillende doelgroepen, waar Omar ondanks de taaluitdaging wel mee geholpen is. De inzet van de Vliegende Brigade kan Omar ook helpen om meer te weten te komen. Tegelijkertijd zal het een uitdaging blijven om Omar hulp van de gemeente te laten aannemen. De gemeente zet bijvoorbeeld (nog) geen ervaringsdeskundigen in die de drempel voor Omar wat lager zouden kunnen maken.

5) Diemen heeft geïnvesteerd in monitoring en evaluatie, daaruit komen duidelijke aandachtspunten naar voren

Diemen heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in monitoring en evaluatie van het armoede- en ongelijkheidsbeleid, onder meer door klantreizen, beleidsevaluaties en (extern) kwantitatief onderzoek. De diverse evaluaties leiden veelal tot eenduidige aandachtspunten:

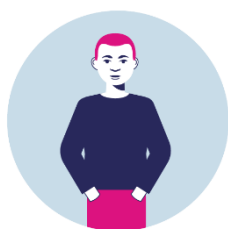
- / Er is bij alle betrokkenen behoefte aan meer samenhang en integraliteit in het gevoerde beleid, de interne samenwerking binnen de organisatie en de samenwerking met partners.
- / Het bereik van de regelingen kan worden vergroot, daarvoor wordt vooral gekeken naar betere en duidelijkere communicatie en voorlichting door de gemeente. Ook kan er meer beroep gedaan worden op de ketenpartners om inwoners te bereiken, omdat partners vaak dichterbij de inwoners staan dan de gemeente. Daarvoor hebben ketenpartners wel een duidelijk kader vanuit de gemeente nodig en is er voldoende afstemming nodig.

- / Er kan meer worden geprioriteerd en focus worden gebracht in het gevoerde beleid, bijvoorbeeld door vooral aandacht en inzet uit te laten gaan naar een beperkt aantal regelingen of initiatieven.

6) De raad is actief betrokken en stelt kaders voor het beleid, maar dit kan meer “aan de voorkant”

De gemeenteraad van Diemen is actief betrokken bij het thema armoede en ongelijkheid. De ambities van Diemen worden door de raad gesteund en ook actief aangewakkerd door middel van moties en amendementen. De raad stuurt dus ook actief bij op het gevoerde beleid. Tegelijkertijd is er bij de raad behoefte aan meer samenhang en sturing “aan de voorkant” van de beleidscyclus. In de aanbevelingen wordt daar nader op ingegaan.

Hoe gaat het nu met Dennis?

“Mijn naam is Dennis. Ik ben een alleenstaande man van 32 met een dochter van 11 en ben een halfjaar geleden ontslagen. Ik had weinig spaargeld en ontvang geen uitkering. Ik heb nog geen nieuwe baan gevonden. Ik heb al een paar maanden mijn huur en energierekening niet betaald. Een incassobureau heeft me al twee brieven gestuurd. Ik heb weinig vertrouwen in de overheid en krijg hier heel veel stress van. Kan de gemeente mij helpen?”

Dennis zal bij de gemeente in beeld kunnen komen via vroegsignalering. Dennis zal niet snel zelf de gemeente benaderen en het risico bestaat dat hij hulp van de gemeente niet aanneemt. Als het lukt om met hem in contact te komen wordt als eerste geïnterviewd of Dennis gebruik maakt van economische regelingen en hoe de schuldeisers tegemoetgekomen kunnen worden. De gezinssituatie en omgeving zullen ook onderwerp van gesprek zijn aangezien de intake via de vroegsignalering wordt verwezen naar een intake met maatschappelijk werk. Door de brede intake kan Dennis naar hulp verwezen worden die past bij zijn situatie.

Aanbevelingen

Aanbevelingen aan de raad

- 1) **Kies in het nieuwe integrale armoedebeleid voor focus en neem een besluit over de strategie en prioritering**

Vraag het college om de raad goed te betrekken bij het totstandkomingsproces van het nieuwe armoedebeleid. Gezien de bovengenoemde aandachtspunten zijn er kansen om in dit nieuwe integrale beleidskader focus en strategie te bepalen. Neem daar als raad ook een besluit over en vraag het college goed in kaart te brengen welke keuzes de raad daarbij kan maken. Heb bij de behandeling van het nieuwe armoedebeleid in het bijzonder aandacht voor de aandachtspunten die uit de tussenevaluatie van Samen Diemen naar voren kwamen. De raad kan daarbij de volgende vragen stellen: leidt dit nieuwe beleid tot meer focus en duidelijke doelen in de aanpak? Leidt het beleid tot meer samenhang en integraliteit in de aanpak? En leidt het beleid tot een betere opdrachtverstrekking en netwerkregie door de gemeente richting netwerkpartners?

- 2) **Vraag het college jaarlijks te rapporteren over de voortgang, zodat waar nodig tijdig door de raad kan worden bijgestuurd**

Om te kunnen weten of het armoedebeleid effectief is, is het belangrijk dat er periodiek gemonitord wordt. De gemeente Diemen heeft in de afgelopen jaren verschillende middelen ingezet om inzicht te krijgen in het doelbereik. Daaruit blijkt dat het doelbereik kan worden verbeterd. Vraag het college bij het vaststellen van het nieuwe armoedebeleid om periodiek te rapporteren over de voortgang en daarbij in het bijzonder aandacht te hebben voor het bereik van de diverse regelingen. Waar nodig kan de raad dan op basis van de resultaten periodiek bijsturen, al dan niet op voorstel van het college of door middel van amendementen en moties.

- 3) **Vraag het college overzicht te creëren in alle regelingen voor medewerkers, samenwerkingspartners en inwoners - zoek waar mogelijk naar samenhang en maak het minder complex**

Bij zowel medewerkers als bij samenwerkingspartners en inwoners is er behoefte aan meer overzicht en duidelijkheid over verschillende regelingen op het gebied van armoede en ongelijkheid. Vraag het college meer overzicht te creëren en door te gaan met de inzet op communicatie en duidelijkheid voor inwoners over waar zij een beroep op kunnen doen. De gemeente Diemen doet heel veel om inwoners in armoede en ongelijkheid te helpen, het is belangrijk om dit ook over te brengen aan de inwoners die de gemeente momenteel minder goed bereikt.

Aanbevelingen aan het college

- 4) **Neem meer regie in de samenwerking met maatschappelijke partners**

Netwerkpartners vervullen een cruciale rol in het armoede- en ongelijkheidsbeleid van de gemeente Diemen. Tegelijkertijd ervaren partners niet altijd de regie en steun die van een gemeente verwacht mag worden. Dat geldt nadrukkelijk niet voor financiële ondersteuning, maar gaat eerder over kennisondersteuning en het faciliteren van de onderlinge samenwerking. Ook het scheppen van heldere verwachtingen en afspraken maken over het uitwisselen van waardevolle informatie kan worden versterkt.

- 5) **Ontwikkel een werkwijze specifiek gericht op inwoners met weinig vertrouwen in de overheid en inwoners die nu moeilijk worden bereikt**

Inwoners die te maken hebben met armoede en ongelijkheid hebben vaak minder vertrouwen in de overheid. Om sociaal beleid effectief te maken, moet het alle doelgroepen bereiken, inclusief degenen die wantrouwend staan tegenover de overheid. De gemeente Diemen is niet de enige gemeente die hiermee worstelt. Andere gemeenten zetten bijvoorbeeld de volgende beleidsinstrumenten in om mensen met weinig vertrouwen in de overheid te bereiken:

- / Ervaringsdeskundigheid in vroegsignalering: Onder andere de gemeente Venray zet een ervaringsdeskundige in om huisbezoeken af te leggen in het kader van vroegsignalering. Deze persoon komt niet 'namens de gemeente' en wordt in de praktijk sneller vertrouwd.
- / Meertalige communicatie: Een deel van de doelgroep spreekt weinig of slecht Nederlands. En ondanks dat taalkennis een eis is in de Participatiewet, leidt louter Nederlandstalige communicatie ertoe dat deze groep niet bereikt wordt. Het vergroten van bereik door anderstalige informatie wordt door meerdere gemeenten toegepast. Een kanttekening is dat dit de verwachting kan wekken dat overige dienstverlening van de gemeente ook meertalig kan. Het is belangrijk hier helder over te zijn.
- / Inzet van een Voorzieningenwijzer op laagdrempelige punten in de wijk: de gemeente Hoorn gaat hier bijvoorbeeld mee aan de slag. In andere gemeenten wordt de implementatie van deze tool breder opgepakt. Bijvoorbeeld door in elk buurthuis, wijkpunt of bestaand inlooppunt vrijwilligers op te leiden om met inwoners deze Voorzieningenwijzer te doorlopen.

De inzet van bovenstaande instrumenten past niet voor elke gemeente. Werk daarom aan een eigen pakket aan interventies om deze moeilijke doelgroepen te bereiken.

- 6) **Ontwikkel een passende monitoringssystematiek die de effectiviteit en impact van beleid laat zien.**

De gemeente Diemen heeft de afgelopen jaren al veel ingezet op monitoring en evaluatie van het gevoerde beleid. Blijf dat ook doen. Goede monitoring biedt inzicht in welke beleidsmaatregelen effectief zijn en welke niet. Zeker in een domein waar veel pilots worden uitgevoerd en dat doorlopend in ontwikkeling is, is dat van belang. Richt monitoring dan ook niet alleen in om jaarlijks te rapporteren, maar ook om gedurende het jaar bij te sturen.

Reactie van college van B&W

Het college dankt de rekenkamer voor het onderzoek naar armoede en sociale ongelijkheid in de gemeente Diemen. Het tegengaan van armoede en ongelijkheid staat hoog op de agenda van het college en het onderzoek bevestigt dat. De gemeente heeft een groot aantal regelingen en werkt intensief samen met maatschappelijke organisaties.

De gemeente wil veel bereiken bij het aanpakken van armoede en heeft daar de afgelopen jaren hard aan gewerkt. De steunimpuls uit najaar 2022 is daarvan een bekend voorbeeld. De rekenkamer merkt op dat de focus in de aanpak wat onduidelijk is geworden.

In het nieuwe armoedebeleid gaat het college nieuwe doelen en prioriteiten stellen. We willen duurzaam beleid opstellen, dat ook houdbaar blijft als de economie verandert. Structurele maatregelen moeten ervoor zorgen dat tijdelijke maatregelen minder vaak nodig zijn. De focus zal vooral liggen op de inwoners die financieel het meest kwetsbaar zijn en de maatregelen die het meeste effect hebben.

We vinden het belangrijk dat inwoners, medewerkers en samenwerkingspartners de weg kunnen vinden naar ondersteuning. In het coalitieakkoord hebben we afgesproken dit verder te verbeteren door bijvoorbeeld de informatie op de website van de gemeente aan te passen.

De afgelopen twee jaar is al veel verbeterd. We hebben al het informatiemateriaal – tekst en beeld – vernieuwd en een folder ontwikkeld met de titel 'Geldzorgen? Diemen helpt!' Onze samenwerkingspartners hebben dit informatiemateriaal verspreid onder de doelgroep. Nu zijn we bezig om de informatie op de gemeentelijke website overzichtelijker te maken, tekstueel en visueel.

We zijn blij met de resultaten van het rekenkameronderzoek en gaan aan de slag met de aanbevelingen. Graag reageren wij op de aanbevelingen van de rekenkamer aan het college.

Neem meer regie in de samenwerking met maatschappelijke partners

Het steunen met kennis en het mogelijk maken van samenwerking tussen maatschappelijke partners kost veel tijd. Bij het uitvoeren van de steunimpuls was tijdelijk extra geld beschikbaar, waardoor de gemeente hier meer tijd voor had. Als we meer regie willen nemen, moeten we hier blijvend medewerkers voor vrijmaken.

In het nieuwe armoedebeleid nemen we op hoe we de onderlinge samenwerking met maatschappelijke organisaties willen verbeteren. In elk geval willen we belangrijke informatie delen. Ook willen we de bekendheid van de regelingen vergroten onder samenwerkingspartners. De bestaande samenwerking kunnen we mogelijk uitbreiden met bijvoorbeeld scholen, huisartsen en/of werkgevers.

Ontwikkel een werkwijze specifiek gericht op inwoners met weinig vertrouwen in de overheid en inwoners die nu moeilijk worden bereikt

Het bereiken van inwoners die te maken hebben met armoede en ongelijkheid is belangrijk voor het college. Daarbij willen we samenwerken met ervaringsdeskundigen. Een groep ervaringsdeskundigen is al betrokken bij de ontwikkeling van het nieuwe armoedebeleid. In dit beleidsplan gaan we ook opnemen hoe we de komende jaren ervaringsdeskundigheid gaan gebruiken.

Meertalige communicatie is een mogelijkheid om meer inwoners te bereiken. De rekenkamer merkt op dat meertalige communicatie de verwachting kan wekken dat overige dienstverlening van de gemeente ook meertalig kan. De gemeente zet meertalige communicatie al in, bijvoorbeeld op de gemeentelijke website. Het college gaat nadenken waar we meertalige communicatie kunnen inzetten voor de aanpak van armoede en ongelijkheid.

De gemeente heeft in januari 2024 een abonnement afgesloten op BerekenUwRecht. Met dit programma kunnen inwoners snel, makkelijk en anoniem nakijken of ze recht hebben op een vergoeding van de gemeente Diemen. Inwoners kunnen zelf het programma doorlopen, maar het is ook mogelijk hier hulp bij te krijgen. Met dit programma verwachten wij meer inwoners te bereiken.

Het bereiken van inwoners werken we verder uit in het nieuwe beleidsplan. Om het bereik te verhogen, willen we samenwerken met maatschappelijke organisaties in de gemeente.

Ontwikkel een passende monitoringssystematiek die de effectiviteit en impact van beleid laat zien.

Het effect en de invloed van het beleid op armoede bij inwoners is moeilijk te meten. De hoogte van het minimumloon en de hoogte van toeslagen bepalen voor een groot deel of iemand wel of niet kan rondkomen. Wel kunnen we het bereik van de gemeentelijke regelingen meten. Het meten van het effect en het rapporteren daarover, werken we uit in het nieuwe beleidsplan armoedeaanpak.

In samenwerking met de gemeenten Ouder-Amstel en Uithoorn bouwen we aan een instrument dat informatie geeft over miniregelingen. Het gaat om informatie over het aantal aanvragen, de kosten en het gebruik onder minihuishoudens. Deze informatie willen we onder meer gebruiken om de raad verslag uit te brengen over de voortgang. Het bouwen van het instrument kost veel tijd. Daarom kunnen we nog geen datum noemen waarop het af is.

In 2023 heeft onderzoeksbureau KWIZ een armoedemonitor en inkomenseffectrapportage uitgevoerd. Met het bouwen van een eigen instrument hopen we dat het niet meer nodig is om extern onderzoek te laten doen naar de armoedepopulatie en het effect van ons armoedebeleid.

Tot slot

Het college concludeert dat de bestaande armoedeaanpak voor een groot deel doeltreffend en doelmatig is, maar dat er ook verbeteringen mogelijk zijn. Het nieuwe beleidsplan armoede is volop in ontwikkeling en biedt de kans om deze verbeteringen aan te brengen. De komende maanden brengt het college – samen met de gemeenteraad – hiervoor focus, strategie en prioritering aan.

Nota van Bevindingen

1. Vooraf: de context van Diemen

Een onderzoek naar armoede en ongelijkheid moet starten met een nadere kennismaking met de inwoners van Diemen. Armoedebeleid en beleid om ongelijkheid tegen te gaan moet passen bij, en afgestemd zijn op, de inwoners van de gemeente. Waar de ene gemeente veel ZZP'ers heeft met een groot armoederisico, heeft een andere gemeente vooral veel intergenerationele armoede.² In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de specifieke context van de gemeente Diemen en maken we kennis met Dennis, Shannah en Omar. Drie fictieve personen die tijdens het rapport worden gevolgd.

1.1. Het kwantificeren van armoede en ongelijkheid

Hoewel economische ongelijkheid in het publieke debat veel aandacht krijgt, bestaat ongelijkheid uit meerdere facetten. Er bestaan verschillende manieren en theorieën om ongelijkheid te beschrijven en te duiden. In recent onderzoek, bijvoorbeeld door het Sociaal en Cultureel Planbureau, wordt naast economisch kapitaal ook naar de verdeling van andere hulpbronnen gekeken. Dit komt voort uit de hulpbronnentheorie die voor het eerst werd uitgewerkt door de Franse socioloog Pierre Bourdieu.

Het Sociaal Cultureel Planbureau heeft in het onderzoek 'Eigentijdse Ongelijkheid'³ het onderscheid gemaakt tussen vier zogeheten hulpbronnen: economisch kapitaal ofwel 'wat je hebt', sociaal kapitaal ofwel 'wie je kent', cultureel kapitaal 'waar je bij hoort' en persoonskapitaal ofwel fysieke en mentale gezondheid en capaciteiten om mee te doen. Het hebben van een netwerk dat steun biedt of je verder helpt; kunnen voldoen aan wat de moderne maatschappij van iemand vraagt (zoals het kunnen gebruiken van een computer of de Engelse taal spreken); niet alleen fysiek gezond zijn, maar ook mentaal; en hoe je eruitziet: het zijn allemaal elementen die bepalend zijn voor posities in de samenleving, en die de kansen van mensen kunnen vergroten of beperken. Deze vier typen kapitaal, ofwel hulpbronnen, zijn met elkaar verbonden en kunnen elkaar versterken. Bijvoorbeeld, economisch kapitaal kan worden omgezet in cultureel kapitaal door middel van onderwijs, of in sociaal kapitaal door middel van strategische investeringen in sociale netwerken.

Door deze vier typen kapitaal in beschouwing te nemen, kan een diepgaander begrip van ongelijkheid worden ontwikkeld, aangezien ze elk verschillende dimensies van macht en toegang tot hulpbronnen binnen een samenleving belichten. In dit onderzoek wordt ongelijkheid dan ook beschreven aan de hand van deze vier typen kapitaal. In bijlage 1 staat een overzicht van de indicatoren die daarvoor worden gebruikt. Deze zijn deels gebaseerd op eerder uitgevoerd onderzoek door het CBS of de GGD en deels verzameld voor dit onderzoek via het Citisenspanel.⁴ De typen kapitaal worden besproken en toegelicht langs de lijnen van acht type inwoners uit de gemeente Diemen.

1.2. Wat kenmerkt de inwoner van Diemen

De gemeente Diemen is een snelgroeiende gemeente met een sterk stedelijk karakter met veel verschillende type inwoners. Om een beeld te krijgen van de kenmerken van groepen inwoners hebben wij een model gebruikt dat op basis van een grote hoeveelheid data en indicatoren een inschatting geeft van de groepen inwoners in Diemen, en hoe deze vertegenwoordigd zijn. In bijlage 1 is een technische verantwoording opgenomen waarin de werkwijze om te komen tot deze profielen nader is toegelicht.

1.2.1. Kenmerken van de acht inwonerprofielen

Elk van deze acht profielen heeft eigen kenmerken. Deze profielen zijn ingedeeld aan de hand van inkomen, de wijze waarop ze contact willen hebben met de gemeente, opleidingsniveau en sociale omgeving. Op sommige onderdelen overlappen de profielen elkaar, of lijken profielen een brede groep mensen te

² Intergenerationele armoede is armoede die overgaat van generatie op generatie.

³ Sociaal Cultureel Planbureau (2023). Eigentijdse ongelijkheid.

⁴ Het Citisenspanel bestaat uit 45.000 leden die wekelijks vragen krijgen voorgelegd. Meer informatie hierover is te vinden in bijlage 1.

beschrijven. Elk profiel wijkt echter af in de dynamiek tussen enkele bepalende kenmerken: het inkomen, het opleidingsniveau, het sociaal netwerk en de houding ten opzichte van de overheid.

Profiel: Oranje

- / Verdeeld over alle leeftijden.
- / Praktisch opgeleid.
- / Inkomen modaal of onder modaal.
- / Weinig vertrouwen in de gemeente; moet actief worden opgezocht.

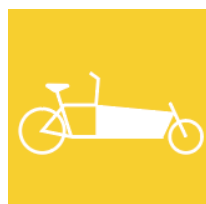
Profiel: Rood

- / Leeftijd 55 jaar en ouder.
- / Opleidingsniveau theoretisch.
- / Inkomen hoger dan gemiddeld.
- / Met (pre)pensioen.
- / Kent de wegen binnen de gemeente.

Profiel: Groen

- / Leeftijd 65 jaar en ouder.
- / Inkomen beneden modaal.
- / Praktisch opgeleid.
- / Gepensioneerd, wonen alleen of met hun partner.
- / Vaker eenzaam en worden lastig bereikt door de gemeente.

Profiel: Geel

- / Leeftijd tussen de 30 en 65.
- / Inkomen modaal of boven modaal.
- / Opleidingsniveau theoretisch.

Profiel: Bruin

- / Leeftijd 30 - 65 jaar.
- / Inkomen beneden modaal of modaal.
- / Opleidingsniveau praktisch.
- / Gezinnen met kinderen.
- / Veel last van schaamte rondom geldproblematiek.

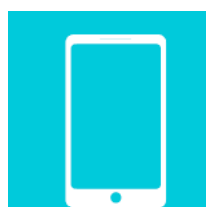
Profiel: Roze

- / Leeftijd 25 tot 65 jaar.
- / Praktisch opgeleid.
- / Beneden modaal inkomen.
- / Weinig vertrouwen in de overheid en moeilijk te bereiken.

Profiel: Paars

- / Leeftijd tussen de 18 en 40.
- / Theoretisch opgeleid.
- / Verdienen boven modaal óf gaan dit binnenkort doen.

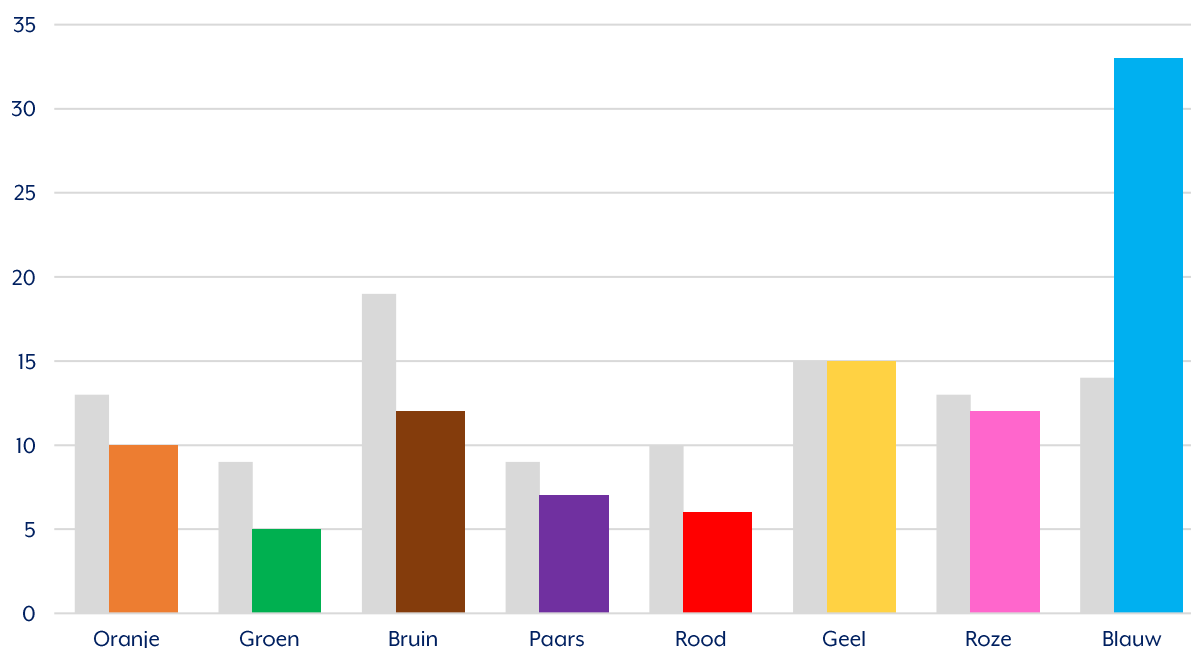

Profiel: Blauw

- / Leeftijd tot 45.
- / Praktisch of theoretisch opgeleid.
- / Gemiddeld inkomen.
- / Alleenstaand of samenwonend, vaak voor het eerst in een koopwoning.

1.2.2. De verdeling over de gemeente Diemen

De verdeling van de profielen in Diemen wordt hieronder geduid volgens de vier typen kapitaal. Daarnaast is opgenomen wat de rol van gemeenten zou kunnen zijn in het vergroten van deze vier factoren. Later in de rapportage (hoofdstuk 3) wordt ingegaan op het gemeentelijke beleid hieromtrent en in hoeverre dat aansluit bij de problematiek in de gemeente Diemen.

1.2.3. Economisch kapitaal 'wat je hebt'

Er zijn in Diemen veel inwoners met het blauwe profiel. Dit zijn veelal jonge inwoners die vaak voor het eerst ergens langer gaan wonen. Ze hebben een gemiddeld inkomen en wonen alleen of samen. Hier vallen studenten en starters onder. Inwoners met een blauw profiel zijn vaak theoretisch opgeleid, waardoor er in Diemen relatief meer inwoners theoretisch zijn opgeleid dan de rest van Nederland. Ze hebben voldoende geld om rond te komen als ze even geen werk hebben. Ook de inwoners met het gele profiel, de tweede groep, zijn financieel stabiel. De twee volgende profielen, bruin en roze, zijn echter een stuk minder financieel stevig en verdienen veelal onder modaal. Vooral inwoners met het roze profiel hebben weinig reserves en een beperkt vangnet.

Wat opvalt in Diemen is dat er relatief weinig mensen zijn met een middeninkomen, maar veel met een hoog inkomen en ook relatief iets meer met een lager inkomen. Daarbij zijn er in Diemen relatief veel eenpersoonshuishoudens (46,9%) t.o.v. (39,0%) in Nederland. In Diemen zijn er in vergelijking met de rest van Nederland en andere zeer stedelijke gemeenten weinig personen met een bijstands- of gerelateerde uitkering, namelijk 2,5% t.o.v. 3,4% in heel Nederland en 5,5% in zeer sterk stedelijke gemeenten.

Ongeveer 10 procent van de huishoudens in Diemen wordt als minima beschouwd, vergelijkbaar met andere stedelijke gemeenten. Opvallend is dat 85 procent van deze minimahuishoudens al drie jaar of langer tot deze categorie behoort. Dat is een percentage dat hoger is dan in vergelijkbare gemeenten. De minimaproblematiek concentreert zich voornamelijk in Diemen Zuid en Centrum Noord. Hier woont meer dan

de helft van de minimahuishoudens. Bovendien ontvangt een derde van deze huishoudens ondersteuning vanuit de Wmo en meer dan een vijfde krijgt hulp vanuit de Jeugdwet.⁵

Hoe vergroot je economisch kapitaal?

Het vergroten van economisch kapitaal krijgt veel aandacht in de lokale en landelijke politiek. De rol van gemeenten hierin is vooral het ondersteunen van inwoners met lagere inkomens met gemeentelijke regelingen. Het bereiken van de groepen die ondersteuning het hardst nodig hebben is daarin cruciaal. Daarnaast kunnen gemeenten investeren in het duurzaam vergroten van economisch kapitaal doormiddel van preventie (lessen in omgaan met geld) en investeren in kansengelijkheid op scholen (bijvoorbeeld in zwakkere wijken).

1.2.4 Cultureel kapitaal – ‘wie je bent’

Er is in Diemen een actief verenigingsleven vergeleken met de rest van Nederland. Inwoners met het gele profiel zijn vaak zeer actief in verenigingen en hebben daarnaast, net zoals de inwoners met het blauwe profiel, de mogelijkheid om geld uit te geven aan culturele activiteiten. De inwoners met het roze en het bruine profiel zijn minder tot niet betrokken. Zij sluiten zich veel minder snel aan bij verenigingen of gemeenschappen.

Hoe vergroot je cultureel kapitaal?

Cultureel kapitaal beschrijft de hulpbronnen die gaan over wie je bent. Vaak is dit afhankelijk van opvoeding en sociale omgeving waarin je opgroeit. De rol van de gemeente is beperkt in het vergroten van cultureel kapitaal. Wel voeren gemeenten in toenemende mate beleid op het tegengaan van laaggeletterdheid en het ondersteunen van inwoners met het invullen van formulieren of ingewikkelde procedures van de overheid. Daarnaast hebben vrijwel alle gemeenten een ‘meedoenbudget’. Bijvoorbeeld in de vorm van een pas met tegoed, of een kindpakket. Dit zorgt ervoor dat mensen mee kunnen doen in de maatschappij door bijvoorbeeld naar de bioscoop of sportclub te gaan.

1.2.5 Sociaal kapitaal – ‘waar je bij hoort’

Er zijn in Diemen relatief veel mensen die zich eenzaam voelen. Dat hangt ook samen met het hoge aantal jongeren in de gemeenten. Jongeren voelen zich gemiddeld gesproken vaker eenzaam. Inwoners met het blauwe profiel vallen onder deze groep, gezien hun leeftijd en het feit dat een deel alleen woont. Al heeft een deel van deze groep ook zeker een groot sociaal vangnet. Dit geldt ook voor inwoners met het gele profiel en het bruine profiel. Inwoners met het gele profiel veel mensen om zich heen hebben met specialistische kennis van medische of juridische zaken en kennen mensen die hen in geval van nood een hoog (meer dan) geldbedrag kunnen lenen of een baan kunnen aanbieden. Inwoners met een bruin profiel kennen juist mensen die kunnen helpen op het gebied van klussen en boodschappen doen.

Inwoners met het roze profiel lopen veel risico op eenzaamheid en sociaal isolement. De inwoners met dit profiel hebben een beperkte sociale omgeving. Vaak hebben zij één of twee mensen buiten hulpverleners om met wie zij persoonlijke zaken kunnen bespreken. Daarnaast kennen zij minder vaak mensen die specialistische kennis hebben over juridische of medische kwesties of iemand van wie zij een groter geldbedrag kunnen lenen.

Hoe vergroot je sociaal kapitaal?

⁵ Duidingsrapportage Dashboard Armoedemonitor Gemeente Diemen: Meting over 2022, 4-5.

Sociaal kapitaal gaat over netwerk en omgeving. De afgelopen jaren is het versterken van de omgeving in veel gemeenten integraal onderdeel geworden van het sociaal domeinbeleid. De eigen verantwoordelijkheid van inwoners staat dan voorop. Gemeenten proberen sociale netwerken veelal te versterken door buurtontmoetingspunten te realiseren, bijvoorbeeld in combinatie met inloopmiddagen van wijkteams. Hier komt sociale interactie en vroegsignalering samen.

1.2.6 Persoonlijk kapitaal 'wie je bent'

Er is relatief veel overgewicht in de gemeente Diemen. Het gaat om 51,8% van de inwoners t.o.v. 45,3% in zeer sterk stedelijk en 50,3% in Nederland. Naast de inwoners met het gele profiel, hebben veel van de inwoners niet direct mensen om hen heen met medische specialistische kennis. Inwoners met het bruine en vooral roze profiel hebben vaker last van wantrouwen tegenover instellingen wat een hulpvraag op het gebied van gezondheid kan belemmeren. Daarnaast is het moeilijk inwoners met een roze profiel te bereiken met bijvoorbeeld voorlichting.

Hoe vergroot je persoonlijk kapitaal?

Persoonlijk kapitaal richt zich primair op mentale en fysieke gezondheid. Gemeenten investeren via het Sportakkoord of het JOGG-programma (jongeren op gezond gewicht) in de fysieke gezondheid van inwoners. In bepaalde regio's, bijvoorbeeld in Twente, wordt er fors geïnvesteerd in het terugbrengen van drankgebruik onder jongeren. Dit gebeurt veelal in samenwerking met de GGD. Mentale gezondheid is voor een gemeente lastiger om te verbeteren. Laagdrempelige mentale ondersteuning voor jongeren, bijvoorbeeld op scholen of door een POH GGZ Jeugd bij de huisarts, zijn manieren om voorzieningen te bieden die hieraan bijdragen.

1.3. Maak kennis met Dennis, Shannah en Omar

In dit onderzoek is gekozen om de handelingswijze van de gemeente te onderzoeken aan de hand van drie casussen, ofwel klantreizen. Deze casussen zijn realistisch, maar fictief. Gedurende het rapport wordt in kaders de reis van deze personen door de gemeentelijke procedures geschetst.

Dennis: alleenstaande man, (dreigende) schuldenproblematiek:

"Mijn naam is Dennis. Ik ben een alleenstaande man van 32 met een dochter van 11 en ben een halfjaar geleden ontslagen. Ik had weinig spaargeld en ontvang geen uitkering. Ik heb nog geen nieuwe baan gevonden. Ik heb al een paar maanden mijn huur en energierekening niet betaald. Een incassobureau heeft me al twee brieven gestuurd. Ik heb weinig vertrouwen in de overheid en krijg hier heel veel stress van. Kan de gemeente mij helpen?"

Dennis heeft vooral een financieel probleem. In de praktijk zien we echter dat financiële problematiek kan leiden tot een kleinere sociale kring, en er is vaak geen geld over voor sport, cultuur of vrijetijdsactiviteiten. Dit leidt dan tot een teruggang in alle vier de bovengenoemde kapitalen. Dennis past in het bruine profiel.

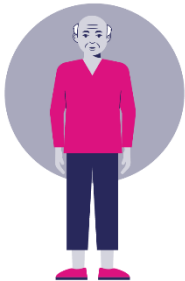

Shannah: zwanger, slechte woonruimte

"Ik ben Shannah, 26 jaar, zeven maanden zwanger en woon in een huis met slechte isolatie met een hoge energierekening waardoor ik mijn rekeningen niet meer kan betalen. De kraamzorg zegt dat mijn huis niet goed is voor de baby. Ik weet niet waar ik naartoe moet. Ik heb geen contact met mijn ouders en ook niet met de vader van de baby."

Shannah heeft meerdere problemen en is dus gebaat bij een integrale aanpak. Ze heeft financiële problemen die een acuut probleem veroorzaken. Daarnaast heeft ze een beperkt sociaal netwerk waar ze op terug kan vallen. Shannah past in het roze profiel.

Omar: armoede en weigert hulp van de overheid

"Mijn naam is Omar, 74, en ik heb een klein pensioentje. Ik kan niet zo goed met geld omgaan en heb al best veel schulden gemaakt. Er zijn al weleens mensen van de gemeente bij mij langs geweest maar meestal stuur ik ze snel weer weg. Mijn Nederlands is niet zo goed."

Er zijn in elke gemeente, en ook in Diemen, een groot aantal mensen met een laag vertrouwen in de overheid. Deze mensen worden een stuk lastiger bereikt. Dat Omar niet zo goed Nederlands spreekt maakt het nog complexer. Omar past in het groene profiel.

2. Armoedebelief in de gemeente Diemen

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het armoedebelief van de gemeente Diemen eruitziet en hoe hier in de praktijk uitvoering aan wordt gegeven. Ook wordt behandeld op welke manier de successen van het armoedebelief worden gemonitord en hoe het beleid en de uitvoering worden geëvalueerd. Tenslotte gaat dit hoofdstuk in op de betrokkenheid van de gemeenteraad bij het gevoerde beleid.

2.1. Beleidskader en visie

Coalitieakkoorden laten zien dat Diemen veel aandacht schenkt aan armoede en ongelijkheid

De meest recente coalitieakkoorden laten zien dat er in Diemen veel aandacht is voor armoede en ongelijkheid. Het ambitieniveau in de gemeente Diemen is hoog. De coalitieakkoorden uit de periodes 2018-2022 en 2022-2026 bevatten aparte hoofdstukken over sociale voorzieningen en armoedebelief, respectievelijk kansengelijkheid en bestaanszekerheid. Ook elders in de coalitieakkoorden is er aandacht voor inwoners met een laag inkomen. Doelstellingen uit de coalitieakkoorden over deze onderwerpen zijn bijvoorbeeld de volgende:

- / Er wordt extra geld en inzet vrijgemaakt om langdurig werkloze Diemenaren met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk te begeleiden.⁶
- / Wat betreft armoedebelief wordt het voornemen benoemd om meer tijd en aandacht te besteden aan het bieden van armoedeverzoeken op maat.
- / De gemeente neemt zich voor om te zoeken naar manieren om energiararmoede te bestrijden en om bij de energietransitie aandacht te hebben voor mensen met een lager inkomen.⁷
- / Gelijke kansen in het onderwijs spelen daarbij een belangrijke rol. Zo wordt het voornemen benoemd om segregatie in het onderwijs, die vaak al op jonge leeftijd ontstaat, tegen te gaan, bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat kinderen al op de basisschool een computer kunnen krijgen en door huiswerkbegeleiding in de schoolomgeving toegankelijker te maken.⁸
- / De gemeente wil extra aandacht te besteden aan minimahuishoudens met opgroeiende kinderen zodat zij niet worden buitengesloten van deelname aan maatschappelijke activiteiten vanwege geldgebrek.⁹

Diemen heeft verschillende beleidskaders opgesteld voor het tegengaan van armoede en ongelijkheid

De gemeente Diemen kent meerdere beleidskaders die samen de basis vormen voor het armoedebelief. Op dit moment wordt er gewerkt aan een nieuw armoedebelief dat meer integraal moet worden.

Tot het nieuwe integrale armoedebelief is afgerond en vastgesteld door de raad, wordt er onder andere voortgebouwd op het bestaand beleid zoals Beleidsplan Schuldhulpverlening (2016-2019), het Beleidsplan Sociaal Domein (2020-2023) en de nota Diemen Divers en Inclusief. In dit hoofdstuk wordt er een schets van de beleidsinzet van de gemeente gegeven. Daarna zal worden ingegaan op de vele regelingen die de gemeente Diemen kent op het gebied van armoede en schuldhulpverlening, het bereik van die regelingen en de samenwerking met maatschappelijke partners hierbij.

Hieronder is in tabelvorm een overzicht te zien van relevante beleidskaders en bepalend beleid.

⁶ Coalitieakkoord 2018-2022, 11-12.

⁷ Coalitieakkoord 2018-2022, 14.

⁸ Coalitieakkoord 2022-2026, 10.

⁹ Coalitieakkoord 2022-2026, 14.

Relevante (beleids-)documenten	Datum	Samenvatting inhoud
Overkoepelende documenten		
Coalitieakkoord 2018-2022	2018	Bevat doelstellingen voor o.a. sociale voorzieningen en armoedebeleid
Coalitieakkoord 2022-2026	2022	Bevat doelstellingen voor o.a. kansengelijkheid en bestaanszekerheid
Lokale beleidskaders		
Beleidsplan schuldhulpverlening 2016-2019	2016	Beleidskader dat de basis vormde voor regelingen op het gebied van schuldhulpverlening en preventie – geldig tot 2019 en sindsdien is dit onderwerp opgenomen in Samen Diemen
Samen Diemen, beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023	2020	Centraal beleidskader voor het sociaal domein, bevat verschillende uitgangspunten, doelen en acties – waaronder op het gebied van armoede
Uitwerking lokale beleidskaders (selectie)		
Afstemmingsverordening Participatiewet	2015	Bevat bepalingen over situaties waarin uitkering kan worden verlaagd
Verordening individuele inkomenstoeslag	2015	Bevat bepalingen over maatregelen voor inkomensondersteuning
Aanpak Toeslagenaffaire	2021	Uitwerking van de Diemense aanpak in reactie op de toeslagenaffaire
Verordening kwijtschelding	2024	Bevat bepalingen over kwijtschelden gemeentelijke belastingen
Diverse minimaregelingen	Divers	Diverse regelingen op het gebied van inkomensondersteuning, schuldhulpverlening en preventie, zie bijlage 3 voor een globaal overzicht

De visie van Diemen is gericht op een preventieve aanpak waarbij de inwoner centraal staat

“Samen Diemen”, het Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023, is het centrale beleidsdocument van de gemeente Diemen voor het gehele sociaal domein. Dat betekent dat ook de uitgangspunten en ambities van het beleid op het gebied van armoede met name uit Samen Diemen voortkomt. Samen Diemen is tot stand gekomen in samenwerking met een groot aantal maatschappelijke partners. In de kernboodschap van Samen Diemen staan vier uitgangspunten die de gemeente wil hanteren bij het realiseren van haar doelen:

- / De inwoner staat centraal: vrij vertaald gaat het er dus om dat regels geen doel op zich zijn, maar dat het erom gaat dat effecten worden bereikt voor de inwoners;
- / De gemeente werkt preventief: de gemeente zet dus vooral in op het voorkomen van de problemen – dit betekent dat ondersteuning voor inwoners goed toegankelijk moet zijn;

- / Wanneer inwoners hulp en ondersteuning van de gemeente nodig hebben, wordt gezocht naar oplossingen, samen met inwoners en maatschappelijke partners;
- / De gemeente faciliteert een goed samenspel tussen formele zorg door professionals en informele zorg door familie, vrienden en burens;¹⁰

In Samen Diemen zijn voor vijf thema's doelen geformuleerd, die weer zijn uitgewerkt in uitvoeringsplannen. Deze doelen worden onderverdeeld in subdoelen, waarvoor indicatoren zijn opgesteld.¹¹ Op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid zijn dat onder andere de volgende subdoelen:

- / Ieder kind moet alle mogelijkheden hebben tot het volgen van onderwijs.
- / We verbinden het armoedebeleid aan het jeugdzorgbeleid om te bevorderen dat jongeren gelijke kansen hebben. Geen kind mag aan de kant komen te staan.
- / Alle openbare gebouwen, nieuwe woningen en de openbare ruimte zelf moeten toegankelijk zijn voor mensen met een lichamelijke beperking.
- / We voorkomen schulden.
- / Iedereen vindt de weg naar ondersteuning.

De beleidsnota Samen Diemen is zoals gezegd een integraal document voor het gehele sociaal domein. De aanpak die in de beleidsnota ten aanzien van armoede wordt omschreven gaat niet zo zeer om het bestrijden van armoede, maar meer om het creëren van bestaanszekerheid voor inwoners. Dit door middel van preventieve maatregelen op het gebied van bijvoorbeeld gezonde levensstijl en kansengelijkheid in het onderwijs. Ook wordt in de beleidsnota meer de nadruk gelegd op het voorkomen van schulden (schuldpreventie), dan op het terugdringen van schulden (schuldcompensatie), hoewel de gemeente verschillende regelingen heeft opgezet om dit laatste ook vorm te geven. Tegelijkertijd pakt de gemeente ook veel maatregelen op het gebied van financiële ondersteuning aan minima op. Daar wordt verder in dit hoofdstuk nader op ingegaan.

De gemeente Diemen wil toewerken naar een integraal armoedebeleid

De gemeente Diemen heeft in de afgelopen jaren veel ervaring opgebouwd met een preventieve aanpak op het gebied van armoede en schuldhelpverlening. Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat de gemeente nadenkt over de bestendigheid van het armoedebeleid op de lange termijn. Mede om die reden is in 2024 gestart met het ontwikkelen van nieuw armoedebeleid. De raad is hierover geïnformeerd in een startnotitie beleidsontwikkeling armoedeaanpak. Het doel van nieuw armoedebeleid blijft het ondersteunen van de meest kwetsbare inwoners van Diemen, maar op een meer planmatige, effectievere en slagvaardiger manier. Daarbij wordt een balans gezocht tussen (preventieve) voorzieningen en de beschikbare (financiële) middelen van de gemeente.

In de startnotitie worden een aantal uitgangspunten voor het nieuwe beleid benoemd. Voorbeelden van uitgangspunten zijn: binnen de huidige financiële kaders blijven, het vereenvoudigen van de regelingen en het onder de loep nemen van de doelgroep van het armoedebeleid: wie zijn eigenlijk de meest kwetsbare inwoners van Diemen?¹² In de startnotitie wordt aangegeven dat de gemeente Diemen de beleidsnota Samen Diemen als uitgangspunt voor de nadere uitwerking van het armoedebeleid ziet, waarbij aangesloten wordt op de belangrijkste doelen en uitgangspunten van dit beleidsplan. Het college heeft in februari 2024 ingestemd met verlenging van Samen Diemen tot en met 2027.¹³ Op het moment van schrijven van dit rapport is de verwachting dat het college eind 2024 een besluit neemt over het nieuwe beleidsplan en dit vervolgens ter besluitvorming zal voorleggen aan de raad.

¹⁰ Samen Diemen - Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023, p. 7.

¹¹ Samen Diemen - Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023, p. 11.

¹² Startnotitie beleidsontwikkeling armoedeaanpak, 16 april 2024, p. 3.

¹³ Startnotitie beleidsontwikkeling armoedeaanpak, 16 april 2024, p. 2.

Diemen in vergelijkend perspectief: een overkoepelend integraal beleidskader

De gemeente Diemen werkt toe naar een integraal beleidskader voor armoedebeleid. Dat is niet uniek, maar ook niet gebruikelijk. Bijna alle aan dit DoeMee-onderzoek deelnemende gemeenten hebben een beleidskader voor schuldhelpverlening. De overige ondersteuning voor inwoners is dan gevat in verschillende regelingen en beleidsnotities. Wat opvalt in Diemen is dat er in de beleidsnota Samen Diemen veel nadruk wordt gelegd op kansen, hulpverlening en sociale, maatschappelijke en economische participatie. Ook in andere gemeenten wordt die link in het armoedebeleid steeds vaker gelegd. De gemeente Venray maakt bijvoorbeeld in haar beleidskader 'Aanpak van Armoede en Schulden 2024-2027' een directe link tussen het ondersteunen van inwoners in financiële problemen en het begeleiden naar duurzaam werk, een passende opleiding of een andere duurzamere oplossing.

2.2. Regelingen op het gebied van armoede

De gemeente Diemen kent een groot aantal regelingen op het gebied van armoede

Sinds de decentralisatie van overheidstaken in het sociaal domein hebben gemeenten een steeds belangrijkere rol gekregen bij het ondersteunen van minima. Net als in veel andere gemeenten zijn er in Diemen vele (minima)regelingen op het gebied van inkomensondersteuning, schuldhelpverlening, preventie en vroegsignalering waar minima een beroep op kunnen doen. In deze paragraaf wordt op een selectie van deze regelingen ingegaan. Een overzicht van de regelingen is opgenomen in bijlage 3 van dit rapport.

Regelingen op het gebied van inkomensondersteuning

In 2015 stelde de gemeenteraad van Diemen de verordening individuele inkomenstoeslag vast. Deze individuele inkomenstoeslag is een inkomensondersteunende maatregel voor inwoners die langdurig een laag inkomen hebben en daarbij geen uitzicht hebben op inkomensverbetering. Dit geldt voor mensen die een periode van 36 maanden minder dan 110% van de toepasselijke bijstandsnorm verdienen.¹⁴ Vergeleken met andere gemeenten is deze grens relatief laag, elders wordt voor vergelijkbare regelingen een grens van respectievelijk 120% of 130% aangehouden. Dit laatste geldt overigens ook voor de meeste andere minimaregelingen in Diemen.

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur betaalt contributie voor sport, les gelden voor culturele activiteiten en kosten voor zwemblessen als ouders dit niet zelf kunnen betalen. Er kan een aanvraag worden gedaan voor een kinderen tot en met 16 jaar met ouders die onvoldoende inkomen hebben of anderszins geen mogelijkheid hebben om sport-, cultuur- of zwemblessen te betalen. In 2022 zijn er 126 aanvragen ingediend en toegekend in Diemen.¹⁵ Inwoners met een bijstandsuitkering kunnen een beroep doen op de "Doemee"-regeling, waarbij de gemeente extra geld uitkeert, zodat hun kinderen kunnen sporten of bijvoorbeeld een fiets kunnen kopen.

In de verordening kwijtschelding 2024 wordt vastgesteld op welke manier er afgeweken wordt van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 bij het kwijtschelden van de gemeentelijke belastingen. Zo is het een samenwonend stel in Diemen toegestaan om €2000,- meer aan financiële middelen te hebben dan is beschreven in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990.¹⁶

¹⁴ Verordening individuele inkomenstoeslag Diemen 2015, pp. 4-6.

¹⁵ Jeugdfonds Sport & Cultuur.

¹⁶ Verordening kwijtschelding 2024 gemeente Diemen.

Uitgelicht: de steunimpuls

De gemeente Diemen heeft in het najaar van 2022 een pakket aan extra maatregelen genomen om inwoners te ondersteunen: de steunimpuls. De aanleiding hiervoor lag in de opstapeling van problemen voor inwoners in de doelgroep, zoals de gevolgen van inflatie en de energiecrisis. Eén van de maatregelen betreft het toekennen van energietoeslag aan iedereen die te weinig geld overhoudt na het betalen van huur of hypotheek. Een andere maatregel die voortkomt uit de steunimpuls is het uitvoeren van een onderzoek naar de omvang en samenstelling van de minima in de vorm van een duidingsrapportage en inkomenseffectrapportage. De resultaten hiervan worden in paragraaf 2.4 van dit rapport behandeld.¹⁷

Wat we leren van Dennis: Bij Dennis spelen financiële problemen en hij heeft weinig vertrouwen in de gemeente. Desondanks wil hij graag uit de problemen en de dreigende schulden voorkomen. In de gemeente zijn veel regelingen waar Dennis mogelijk recht op heeft. Dit zijn er echter zoveel dat het moeilijk is voor Dennis om er een overzicht in te krijgen. In het volgende kader wordt behandeld wat er mogelijk is wanneer hij bij de schuldhulpverlening terecht komt. Tot die tijd is het voor inwoners als Dennis moeilijk om grip te krijgen, aangezien ze niet snel naar de gemeente zullen gaan voor advies. Online heeft hij wel toegang tot Berekenuwrecht.nl, waarmee hij een overzicht kan krijgen.

Voor Dennis' dochtertje zijn er meerdere mogelijkheden. Afhankelijk van zijn inkomen zou hij recht kunnen hebben op het Doemee-budget. Indien dit nog niet het geval is, maar zijn financiële problemen hem wel beletten van het betalen van contributie van zijn dochter, kan hij in aanmerking komen voor een tegemoetkoming van het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Door de verschillende mogelijkheden is het in Diemen goed mogelijk voor kinderen van kwetsbare ouders om te blijven participeren. Ook kan Dennis een beroep doen op verschillende maatregelen in de steunimpuls.

Regelingen op het gebied van schuldhulpverlening, preventie en vroegsignalering

Van 2012 tot 2019 voerde de gemeente Diemen specifiek beleid uit met oog op het tegengaan van schulden en de uitvoering van schuldhulpverlening. In het beleid van 2016-2019 wordt vermeld dat de gemeente "op de goede weg is": er is toegankelijke schuldhulp, er zijn geen wachttijden en er is een goede samenwerking met ketenpartners en vrijwilligersorganisaties.¹⁸ De speerpunten voor na 2016 zijn het nadrukkelijker toespitsen van het bestaande beleid op 'preventie' en 'erger voorkomen'. Hierbij blijft de eerder opgestelde visie bestaan. Deze visie stelt dat de gemeente met integrale schuldhulpverlening de noodzakelijke ondersteuning biedt bij het voorkomen en bestrijden van schulden om zelfredzaamheid te stimuleren. De eigen verantwoordelijkheid van de inwoner staat centraal.¹⁹ Na 2019 is er echter geen evaluatie uitgevoerd van het beleid van 2016-2019 (zoals eind 2015 wel werd gedaan) en er is geen opvolgend beleidsstuk opgesteld. Wel vormt schuldhulpverlening een onderdeel van het Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023. Dit past in de ambitie om één samenhangend beleid te ontwikkelen voor onderwerpen die binnen het sociaal domein passen.²⁰

Uitvoeringspraktijk van schuldhulpverlening, preventie en vroegsignalering

Inwoners met schulden komen blijkens de gevoerde interviews op verschillende manieren terecht bij het Sociaal Team en Madi Diemen. Ze worden bijvoorbeeld doorverwezen via Veilig Thuis. Het is mogelijk om je zelf te melden, maar dit gebeurt zelden. Zodra de inwoner in beeld is doet het Sociaal Team een brede intake. Tijdens de intake kijkt het Sociaal Team naar de situatie omtrent opvoeding, de financiële situatie, werksituatie en de invloed van bepaalde gebeurtenissen. Er is geen overkoepelend overzicht bekend bij de

¹⁷ Startnotitie beleidsontwikkeling armoedeaanpak, 16 april 2024, p. 3.

¹⁸ Beleidsplan schuldhulpverlening 2016-2019, p. 4.

¹⁹ Beleidsplan schuldhulpverlening 2016-2019, p. 8.

²⁰ Samen Diemen - Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023, p. 3.

gesprekspartners waarin alle regelingen staan vermeld. De brede intake duurt zes tot acht weken en moet leiden tot een aanpak die het beste past bij de situatie van de betreffende inwoner.

Inwoner komen ook in beeld via vroegsignalering. De gemeente Diemen is aangesloten op RIS. Dit geautomatiseerde systeem geeft een weergave van meldingen die worden gedaan betreffende betaalachterstanden door maatschappelijke partners. De vrije sector en particuliere verhuurders zijn hier niet op aangesloten. De gemeente krijgt geen meldingen van deze actoren en krijgt daardoor inwoners met een betaalachterstand in de private huursector niet op deze manier in beeld via vroegsignalering.

Er is een pilot spreekuur in de Brede HOED, een locatie van Madi Diemen, voor mensen met vragen over zorg en ondersteuning. Hier zouden de mensen die gemist worden door het systeem eventueel terecht kunnen. Vooralsnog wordt dit spreekuur volgens de gesprekspartners beperkt bezocht. Daarbij wordt wel de nuance geplaast dat het gaat om een pilot en het initiatief meer tijd nodig heeft om succesvol te worden.

Uit gesprekken blijkt dat het uitdagend is om ZZP'ers met mogelijke schuldenproblematiek vroegtijdig in beeld te krijgen. Deze groep blijkt echter wel kwetsbaar te zijn, helemaal na het aflopen van de steunmaatregelen na de coronacrisis. Maatschappelijke partners op dit gebied merken een grote toename in drukte als gevolg van de schulden die zijn opgebouwd in de coronaperiode. Schaamte speelt volgens gesprekspartners een grote rol bij ondernemers. Ze stappen niet snel naar instanties toe voor hulp.

Wat we leren van Dennis: Dennis zal bij de gemeente in beeld kunnen komen via vroegsignalering. Zodra dat gebeurt, wordt met hem contact gezocht om een beeld te krijgen van de situatie en waarom hij bijvoorbeeld geen inkomen heeft. Tijdens het contactmoment wordt geïnventariseerd of Dennis gebruik maakt van economische regelingen en hoe de schuldeisers tegemoetgekomen kunnen worden. De gezinssituatie en omgeving zullen ook onderwerp van gesprek zijn aangezien de intake via de vroegsignalering wordt verwezen naar een intake met maatschappelijk werk. Door de brede intake kan Dennis naar hulp verwezen worden die past bij zijn situatie. Mocht er veel tegelijk spelen zal Dennis worden doorverwezen naar het Sociaal Team.

Dennis zal niet snel zelf de gemeente benaderen en het risico bestaat dat hij hulp van de gemeente niet aanneemt. In de gemeente Venray is er gekozen om huisbezoeken af te laten leggen door ervaringsdeskundigen. Deze mensen kennen de belevingswereld van de inwoners waar ze naartoe gaan en worden vaak meer vertrouwd. De cliëntenraad Participatiewet van Diemen heeft geadviseerd om ook ervaringsdeskundigen in te zetten om contact te leggen met inwoners.

Inwoners die op een andere manier in beeld komen bij de gemeente

De gemeente Diemen zet in op een integrale aanpak wanneer inwoners zich melden bij de gemeente. Door de brede intake probeert de gemeente een goed beeld te krijgen van de situatie van inwoners. Zo kan het zijn dat bij een intake bij een jeugdconsulent er ook sprake is van schuldenproblematiek of armoede. In dat geval is de inwoner via een andere route in beeld gekomen, maar is het doel om deze alsnog naar de juiste hulp en regelingen te leiden.

Dit blijkt in de praktijk nog niet zo gevestigd te zijn als bedoeld. In het geval van de jeugdconsulent benaderen de ouders deze veelal uit zichzelf om hulp te krijgen. Blijkens de gevoerde gesprekken is het een uitdaging om de hulpvraag precies te kunnen duiden en hier een passende oplossing bij te zoeken. Door met de ouders in gesprek te gaan en een breed beeld te krijgen zoekt de consulent naar de meest passende hulp. Er wordt ook gevraagd naar werk, inkomen en de financiële situatie van de ouders zodat de ouders eventueel kunnen worden doorverwezen naar verdere hulp. Inwoners komen bij de re-integratieconsulent in beeld nadat zij een bijstandsuitkering hebben aangevraagd. Inwoners worden uitgenodigd voor een intakegesprek nadat hun

aanvraag is gescreend. Tijdens dit proces kan de consulent een beeld vormen van de situatie waarin de inwoner verkeerd. Vanuit de consulent en de casusregisseur wordt vervolgens op een brede manier gekeken naar de mogelijkheden die de inwoner heeft om deze weer financieel gezond en aan het werk te krijgen.

Het principe van een integrale intake is in de praktijk een belangrijk streven. Tegelijkertijd geven gesprekspartners aan dat hier een verbetering mogelijk is. Betrokken consulenten zijn goed op de hoogte van de regelingen die binnen hun eigen subdomein en verantwoordelijkheid vallen, maar kennen niet alle regelingen op het gebied van inkomensondersteuning of schuldhulpverlening die Diemen biedt. Er is zoals gezegd geen integraal overzicht van alle regelingen waar consulenten op kunnen terugvallen.

Diemen in vergelijkend perspectief: een integrale intake

In de gemeente Diemen is er een brede intake wanneer een inwoner bij schuldhulpverlening terecht komt. Deze kan ook op andere gebieden adviseren. De gemeente Hoorn heeft bijvoorbeeld een volledig integrale toegang genaamd 1.Hoorn. Zowel Wmo, jeugd en armoede zijn hierin ondergebracht. De uitvoering van de participatiewet wordt door een andere partij uitgevoerd. Het voordeel van een gezamenlijke toegang is de mogelijkheid tot integraliteit. Goede interne samenwerking en duidelijke casusregie zijn basisvoorwaarden voor een succesvolle multidisciplinaire aanpak. Dit vergt meer dan het inrichten van een centrale toegang: het is een bepaalde houding en gedrag. Dat kan ook zonder fysieke plek.

Regelingen op het gebied van de Participatiewet

In 2015 heeft de gemeenteraad van Diemen de afstemmingsverordening Participatiewet vastgesteld. Hierin is vastgelegd in welke situaties en op welke wijze de uitkering van inwoners verlaagd kan worden. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren als een inwoner onvoldoende meewerkt om werk te vinden. Er staat ook in beschreven in welke situaties het college zo'n verlaging mag verrekenen; bijvoorbeeld als de schuldenproblematiek door de verlaging van de uitkering vergroot zou worden of als een inwoner uit zijn huis dreigt te worden gezet.²¹

Uitgelicht: De Diemense aanpak van de toeslagenaffaire

Nadat de toeslagenaffaire aan het licht kwam heeft het college van Diemen besloten van het landelijke aanbod voor hulp gebruik te maken. Deze hersteloperatie vond plaats in de periode 2021-2023, waarin samen met maatschappelijke partners een efficiënt werkproces en loket in gericht werd. Het uitgangspunt was daarbij dat elke gedupeerde één vaste regisseur kreeg.²² De gemeente heeft daarop de herstelactie ingezet met een proactieve benadering die volgens het college een positief effect heeft gehad op het preventief handelen dat centraal staat in het beleid rondom sociaal domein.²³

De uitvoering van het hulpaanbod voor gedupeerden van de toeslagenaffaire lag de eerste 1,5 jaar bij Madi Diemen. Dit bleek echter moeilijk uit te voeren, zeker naast de reguliere werkzaamheden, waardoor de gemeente de beslissing nam om de verantwoordelijkheid over te dragen, namelijk aan Sociaal Team Diemen, dat het vanaf januari 2023 heeft opgepakt. Hiermee kreeg de ambtelijke organisatie een extra taak.²⁴

²¹ Afstemmingsverordening Participatiewet 2015.

²² Aanpak Toeslagenaffaire, 9 februari 2021, p. 1.

²³ Kwijtschelding publieke schulden Toeslagenaffaire, 14 september 2021, p. 1.

²⁴ Hulpaanbod (mogelijk) gedupeerden toeslagenaffaire 2023, 15 november 2022, p. 1.

2.3. Samenwerking met maatschappelijke partners

Maatschappelijke partners hebben een belangrijke rol in de aanpak van armoede

De gemeente Diemen werkt op het gebied van armoedebestrijding en schuldhulpverlening net als andere gemeenten veel samen met externen. De samenwerkingsrelaties kennen verschillende vormen, waaronder regionale samenwerking met andere overheden om landelijke wet- en regelgeving uit te voeren; contracten of overeenkomsten met organisaties die (deels) taken voor de gemeente Diemen uitvoert; of subsidierelaties met (vrijwilligers-)organisaties die een belangrijke rol spelen in de lokale aanpak van armoede. Hieronder is een overzicht weergegeven van de belangrijkste externe partners van de gemeente Diemen op het gebied van armoede en schuldhulpverlening. Verderop wordt nader ingegaan op de samenwerking met deze partners.

Samenwerkingspartner	Rol samenwerkingspartner	Niveau
Aansluiting bij landelijke services		
Nederlandse schuldhulproure	De NSR biedt online routes aan voor inwoners met een hulpvraag, biedt gemeenten dashboards en heeft een publiek-privaat netwerk met organisaties. Diemen is hier sinds februari 2022 op aangesloten. ²⁵	Landelijk
Stichting Nationaal instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud)	Het Nibud heeft een Webservice genaamd Startpunt Geldzaken ontwikkeld om mensen te helpen hun geldzaken op orde te brengen en houden. Diemen is hier sinds april 2020 op aangesloten. ²⁶	Landelijk
Armoedefonds	Het Armoedefonds steunt lokale hulporganisaties en initiatieven in heel Nederland die zich richten op het ondersteunen van de minima. Ook kunnen hulporganisaties deelnemen aan projecten van het Armoedefonds, zoals menstruatiearmoede. ²⁷	Landelijk
Jeugdfonds Sport & Cultuur	Het Jeugdfonds Sport & Cultuur is een landelijk netwerk van stedelijke en provinciale fondsen, ondersteund door een landelijk bureau. Dankzij het fonds kunnen kinderen voor wie dat anders onmogelijk zou zijn, meedoen aan sport- of cultuuractiviteiten. ²⁸	Landelijk
Univé	Collectieve zorgverzekering voor minima. ²⁹	Landelijk

²⁵ Aansluitovereenkomst gemeente Diemen - NSR, 9 februari 2022; Nederlandse Schuldhulproure, 2024:

<https://nederlandseschuldhulproure.nl/over-ons/aanpak/>.

²⁶ Gebruiksrechtovereenkomst Startpunt Geldzaken, 18 februari 2020; Nibud, 2024: <https://www.nibud.nl/over-het-nibud/samenwerken-met-nibud/startpunt-geldzaken/>.

²⁷ https://www.armoedefonds.nl/wat-we-doen/projecten/menstruatie-armoede/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwwae1BhC_ARIsAK4Jfry7A-sFlcBsmgdxtPVpg3joXAEqGRj7uUuW1fi54V1SGxKBakgffc0aAp90EALw_wcB

²⁸ <https://jeugdfondssportencultuur.nl/wp-content/uploads/Spelregels-Jeugdfonds-Sport-Cultuur-Diemen-26-06-2024-2.pdf>

²⁹

https://www.diemen.nl/Onderwerpen/Rondkomen_schulden_werk_en_bijstand/Extra_s_bij_laag_inkomen/Collectieve_zorgverzekering_minima_CZM

Samenwerkingen met diverse partners		
Gemeentebelastingen Amstelland	Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel, Uithoorn en De Ronde Venen werken samen op het terrein van de gemeentebelastingen, ook o.a. ten aanzien van het kwijtschelden van belastingen. ³⁰	Regionaal
Madi Diemen	Madi Diemen ondersteunt inwoners bij het aanpakken van uitdagingen in hun dagelijkse omgeving en brengt inwoners naar andere relevante organisaties en hulpverlening. ³¹	Lokaal
Zuidweg en Partners	Zuidweg en Partners biedt schuldhulpverlening aan ondernemers in allerlei gemeenten, waaronder Diemen. ³²	Lokaal
Stichting Pantar Amsterdam	Pantar richt zich op de groep Diemenaren die zich (nog) niet zelfstandig redt op de arbeidsmarkt en hen, die als gevolg van een specifieke intensieve begeleidingsbehoefte, niet bij een "gewone" reguliere werkgever aan de slag kan. ³³	Lokaal
Beaufin BV	Beaufin BV verzorgt budgetbeheer en bewindvoering in de regio Amsterdam. ³⁴	Regionaal/lokaal
GVB	De GVB verstrekt op verzoek van de gemeente een reisproduct aan AOW-gerechtigden met een laag inkomen. ³⁵	Lokaal
Dierenambulance Amsterdam	De dierenambulance voert de regeling "zorg voor dieren van minima" uit. De dierenambulance geeft vouchers uit aan rechtmatige aanvragers en verzorgt de betaling aan dierenartsen. ³⁶	Lokaal/regionaal
Gemeente Amsterdam	Diemen werkt met Amsterdam samen bij verschillende initiatieven, waaronder de Stadspas. ³⁷	Lokaal
Voedselbank steunpunt Diemen	In Diemen is een lokaal steunpunt van de landelijke Voedselbank gevestigd. ³⁸	Lokaal
Humanitas	Humanitas biedt laagdrempelige schuldhulpverlening voor inwoners. ³⁹	Lokaal

³⁰ Dienstverleningsovereenkomst Gemeentebelastingen Amstelland, 2021.

³¹ Toekenning structurele subsidie Madi Diemen, 20 februari 2023; Madi Diemen, 2024: <https://madidiemen.nl/>.

³² Overeenkomst schuldhulp zelfstandigen 2020-2025, 4 december 2019.

³³ Dienstverleningsovereenkomst Pantar - gemeente Diemen, 1 januari 2020.

³⁴ Overeenkomst Beaufin budgetbeheer - Diemen, 2023.

³⁵ Overeenkomst gratis openbaar vervoer GVB - Diemen, 12 april 2016.

³⁶ Getekende offerte dierenambulance Diemen, 10 januari 2017.

³⁷ Dienstverleningsovereenkomst Stadspas Amsterdam - Diemen, 1 juli 2022.

³⁸ Beschikking subsidie Voedselbank Diemen, 12 december 2022.

³⁹ Verlening subsidie Humanitas Diemen, 27 februari 2023.

Diemen is aangesloten bij verschillende landelijke services voor inwoners in de doelgroep

Diemen is aangesloten bij de Nederlandse Schuldhulproute (NSR). Om inwoners te stimuleren naar één van de kanalen van de NSR te gaan, wordt door Stichting NSR data-analyse en marketingcampagnes ingezet. De NSR verzorgt deze communicatie. Op de route van de NSR staan de bezoekers verschillende mogelijkheden ter beschikking. De bezoeker kan tips en tools krijgen (afslag 1), waarmee hij of zij zelf aan de slag kan gaan (bijvoorbeeld een huishoudboekje, bespaartips of het aanvragen van een betalingsregeling), al dan niet met hulp van een online vrijwilliger. De bezoeker kan ook worden geadviseerd zich direct aan te melden voor hulp bij een vrijwilligersorganisatie of het gemeenteloket in zijn of haar eigen woonplaats (afslagen 2, 3 en 4).

De kanalen waar men terecht kan zijn voor volwassenen geldfit.nl, voor jongeren moneyfit.nl en voor ondernemers geldfitzakelijk.nl. Een aantal maatschappelijke partners waar de gemeente Diemen mee samenwerkt zijn ook op één of meer van deze kanalen aangesloten.

De NSR biedt de gemeente dashboards met een wijkkaart waarin risiconiveaus worden aangegeven die weergeeft hoe groot de kans op betalingsachterstanden per wijk is. Daarnaast krijgt de gemeente toegang tot het publiek-private netwerk van NSR. De bij dit netwerk aangesloten organisaties kunnen klanten en/of relaties met betalingsproblemen identificeren en activeren om hulp te zoeken. Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat inwoners via de NSR de mogelijkheid hebben advies te krijgen zonder hun naam op te hoeven geven of dat gegevens worden opgeslagen. Dit maakt de drempel hopelijk lager voor inwoners die last hebben van schaamte of de overheid niet vertrouwen.⁴⁰

Diemen is daarnaast aangesloten bij Startpunt Geldzaken van het Nibud. Dit Startpunt biedt twaalf uitgewerkte 'geldplannen' voor huishoudens met geldproblemen. Ook hier kunnen inwoners anoniem geldplannen raadplegen. Zij ontvangen na het achterlaten van hun gegevens een persoonlijk actieplan.⁴¹

De samenwerking met maatschappelijke partners is in de basis goed, maar kan altijd beter

Maatschappelijke organisaties vervullen een belangrijke rol in de aanpak van armoede, omdat een deel van de doelgroep geen gebruik maakt van voorzieningen van de gemeente. De drempel om naar de gemeente te stappen is groot, en de toeslagenaffaire heeft er mede voor gezorgd dat dit wantrouwen is gegroeid. Dit is een knelpunt wat ook in andere gemeenten speelt. Het bereik van veel regelingen en initiatieven is sterk afhankelijk van de bereidheid van inwoners om hulp of ondersteuning te accepteren. Hoewel maatschappelijke organisaties vaak meer dan de gemeente direct contact met inwoners hebben, lopen zij ook tegen dit probleem aan.

Een belangrijke samenwerkingspartner van de gemeente Diemen is Madi Diemen. Madi Diemen ondersteunt inwoners bij het aanpakken van uitdagingen in hun dagelijkse omgeving en begeleidt inwoners naar andere relevante organisaties en hulpverlening, afhankelijk van wat de inwoner nodig heeft.⁴² Bij de recentste subsidieverstrekking van de gemeente aan Madi Diemen is de verwachting uitgesproken dat er meer wordt ingezet op een goede integrale samenwerking met ketenpartners, met name om doelgroepen met complexere problemen te kunnen helpen.⁴³ Uit de gevoerde interviews komt naar voren dat meer zoeken naar verbinding tussen partners een belangrijk aandachtspunt is voor betrokken organisaties. Madi Diemen vervult daar een belangrijke rol in, omdat inwoners vaak in eerste instantie (rechtstreeks of via de gemeente) bij Madi Diemen in beeld komen.

Maatschappelijke partners werken net als de gemeente veelal met een intake. Dat wil zeggen dat er met inwoners die aankloppen voor hulp in eerste instantie een gesprek wordt gevoerd om te bekijken wat de precieze hulpvraag is en wordt er een passende aanpak gezocht, soms in de vorm van een concreet plan van aanpak. Zo hanteert de Voedselbank het principe dat inwoners niet langer dan drie jaar gebruik maken van de steun van de Voedselbank. In de praktijk blijkt dat een groot deel de Voedselbank langer nodig heeft. Als

⁴⁰ Nederlandse Schuldhulproute, 2024: <https://nederlandsschuldhulproute.nl/over-ons/aanpak/>.

⁴¹ Nibud, 2024: <https://www.nibud.nl/over-het-nibud/samenwerken-met-nibud/startpunt-geldzaken/>.

⁴² Madi Diemen, 2024: <https://madi Diemen.nl/>.

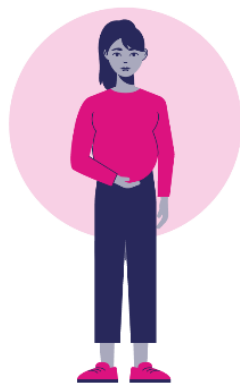
⁴³ Toekenning structurele subsidie Madi Diemen, 20 februari 2023.

gevolg hiervan zijn er op veel plekken in Nederland wachttijden, hoewel dit in Diemen niet het geval is. Ook in de schuldhulpverlening voor zelfstandig ondernemers door Zuidweg & Partners vindt een intake plaats, waarbij het doel is om tot een integraal plan van aanpak te komen. Indien er sprake is van meer problemen, zoals gezondheids- of mentale problemen, wordt de cliënt door Zuidweg & Partners doorverwezen naar de passende hulpinstantie of netwerkpartner. Uit de gesprekken blijkt het belang van een goede overdracht en daarmee ook van goede contacten tussen de verschillende netwerkpartners. Dit kan altijd beter, mede omdat organisaties vaak verschillende doelen en belangen hebben en in verschillende mate professioneel ofwel vooral afhankelijk van vrijwilligers zijn.

De gemeente heeft een belangrijke rol als regisseur van de aanpak van armoede

Samenwerkingspartners van de gemeente zijn positief over de ambities van de gemeente Diemen in de armoedeaanpak, maar hebben een wisselende ervaring met de regierol van de gemeente. Er zijn korte lijnen en er wordt vanuit de gemeente volgens partners goed gecommuniceerd, maar toch blijven besproken actiepunten vaak liggen. Maatschappelijke partners worden ook niet altijd betrokken bij (wijzigingen in) het beleid van de gemeente. Dit heeft als gevolg dat maatschappelijke partners niet altijd een goed overzicht hebben van het totaal aan maatregelen dat de gemeente biedt, waardoor ze hun cliënten minder adequaat kunnen adviseren. Dit punt is ook bij eerdere beleidsevaluaties aan de orde gekomen.⁴⁴ De samenwerkingspartners zouden ook kunnen profiteren van meer contact met elkaar, zodat ze van elkaar weten wat ze precies doen. De gemeente Diemen zou volgens gesprekspartners meer de regie kunnen nemen in het bij elkaar brengen van deze samenwerkingspartners. Een goede coördinatie is noodzakelijk om mensen in complexe situaties effectief te begeleiden, maar ook om te zorgen dat nuttige informatie bij de gemeente terecht komt en niet bij de partners blijft hangen.

Wat we leren van Shannah: Vanuit het sport en cultuurfonds kan Shannah's kind als het ouder is zwemles krijgen of op een sport als judo. De BSO kan geregeld worden door de gemeente. De BSO geeft Shannah ruimte om te participeren door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk te doen bij de voedselbank.

In de situatie van Shannah spelen er meerdere complexe problemen tegelijkertijd. Uit de gesprekken is wel gebleken dat niet overal intern of bij de maatschappelijke partners alle mogelijkheden en regelingen bekend zijn, bijvoorbeeld door snelle personele wisselingen. Als gevolg hiervan kan Shannah misschien relevante regelingen missen of niet bij de juiste plek terechtkomen. Bij schuldhulpverlening wordt er gewerkt met een brede intake, maar mocht Shannah via een andere ingang binnenkomen is het niet altijd gegarandeerd dat al haar problemen worden aangekaart.

Diemen in vergelijkend perspectief: samenwerking met maatschappelijke partners

De gemeente Diemen rekent veel op de ondersteuning van de maatschappelijke partners. Het zorgen voor centrale informatie en aansturing kan zorgen voor grip op de uitvoering van deze partners, maar ook op de informatie die zij ophalen in het veld. De gemeente Druten gebruikt sinds kort het Platform Armoede en Ongelijkheid om relevante maatschappelijke partners bij elkaar te brengen en van elkaar op de hoogte te stellen. In Assen heeft de gemeente als oplossing voor het omgaan met veel maatschappelijke partners een regisseur armoede in dienst. Deze is het aanspreekpunt voor de maatschappelijke organisaties en zorgt ervoor dat regelingen en wetgeving bij alle partners bekend zijn. Zo is er nog meer grip op de uitvoering van het beleid

⁴⁴ Klantreis naar het aanvragen van bijzondere bijstand 2018 en Klantreis van VNG en Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) 2016.

2.4. Evaluatie en monitoring

De gemeente Diemen evalueert en monitort de uitvoering van het armoedebeloid op verschillende manieren: middels klantreizen (door de gemeente zelf) en door extern onderzoek door KWIZ en Divosa. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op deze evaluaties en de verbeterpunten die hieruit naar voren kwamen. Ook wordt ingegaan op het bereik van de verschillende regelingen en de knel- en succespunten hierbij.

De gemeente Diemen heeft klantreizen gebruikt als evaluatiemiddel

De gemeente Diemen heeft in 2016 en 2018 zogeheten klantreizen gebruikt om resultaten van het gevoerde beleid in beeld te krijgen. Deze klantreizen behandelden respectievelijk de bijzondere bijstand en Wmo. Uit de twee klantreizen bleek dat het directe contact goed verliep en de hulp positief werd ervaren. Kritiekpunten waren onder andere het gebrek aan op voorzieningen, onbekende wijzigingen van consulentes en het ontvangen van informatie (over de stadspas) die niet van toepassing was. Uit de klantreizen kwamen verschillende verbeteracties voort, waaronder het verbeteren van communicatie en voorlichting door de gemeente, het beter inzetten van ketenpartners om minima te bereiken en het voorkomen van te veel wisselingen onder consulentes.⁴⁵ Uit het latere beleid, zoals behandeld is in bovenstaand hoofdstuk, blijkt dat de gemeente deze verbeteringen op beleidsniveau heeft toegepast. Uit de gesprekken komt naar voren dat er sinds het opstellen van de beleidsnota Samen Diemen geen klantreizen meer hebben plaatsgevonden.

De tussenevaluatie van Samen Diemen laat zien dat vooral integraliteit een aandachtspunt is

De beleidsnota Samen Diemen is in 2023-2024 ambtelijk geëvalueerd. Dit betreft een tussenevaluatie om te bezien wat de stand van zaken is ten aanzien van de verschillende doelstellingen. De evaluatie is extern uitgevoerd – onder begeleiding van een klankbordgroep van betrokken medewerkers – door middel van deskanalyse en door interviews te voeren met intern en extern betrokkenen binnen het sociaal domein. Een concept van deze tussenevaluatie is in april 2024 tijdens een informatieve raadsvergadering met de gemeenteraad gedeeld.⁴⁶

Met name integraal werken komt uit de tussenevaluatie als aandachtspunt naar voren. Betrokkenen zijn over het algemeen positief over de doelstellingen van de nota en vinden dat het belangrijk is dat Diemen laat zien welke inzet wordt gepleegd om die doelstellingen ook te bereiken. Maar dat zou op een manier moeten die meer uitgaat van samenhang. In de tussenevaluatie wordt dit zo geformuleerd: "Vanuit het eigen domein werd door iedereen gewerkt aan de uitvoering van de nota, maar er wordt geen eigenaarschap voor het geheel gevoeld." De coronacrisis en het gebrek aan (interne) sturing op de nota als geheel waren hier belangrijke oorzaken voor. Dit laatste blijkt vooral uit het feit dat er geen afspraken zijn gemaakt over welke randvoorwaarden in de vorm van middelen, instrumenten en capaciteit nodig waren om Samen Diemen uit te kunnen voeren. Daardoor is het ook lastig te bepalen of Diemen en samenwerkingspartners de juiste dingen doen en of dit ook leidt tot resultaat.

De tussenevaluatie van Samen Diemen benoemt ook een aantal kansen. In de organisatie bestaat zoals benoemd de wens om meer integraal te werken, met name tussen de beleidsafdeling en de medewerkers in de uitvoering. Netwerkpartners vinden het belangrijk dat er een beter onderling netwerk komt en de betrokken adviesraden willen vooral dat er heldere communicatie richting inwoners is. Dit zijn aandachtspunten die ook in de voor dit rekenkameronderzoek gevoerde gesprekken sterk naar voren kwamen. Concrete aanbevelingen uit de tussenevaluatie zijn onder meer: beter prioriteren en focus aanbrengen door te monitoren op basis van

⁴⁵ Klantreis naar het aanvragen van bijzondere bijstand 2018 en Klantreis van VNG en Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) 2016.

⁴⁶ Agenda informatieve raadsvergadering 18 april 2024: [Agenda Diemen - Informatieve raadsvergadering donderdag 18 april 2024 20:00 - 22:30 - iBabs Publiekspitaal \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#).

een beperkt aantal indicatoren; meer sturen op samenhang binnen het sociaal domein; en het versterken van opdrachtgeverschap en netwerkregie door de gemeente richting netwerkpartners.⁴⁷

Uit de Armoedemonitor van KWIZ komen aanbevelingen naar voren om het bereik te vergroten

De gemeente heeft KWIZ in 2022 gevraagd een Armoedemonitor op te stellen om inzicht te krijgen in de omvang en samenstelling van de minimapopulatie, evenals verschillende minimaregelingen. Het resultaat is een online dashboard waarin de gemeente zelf aanvullende analyses kan uitvoeren. De gemeente heeft geen directe toegang tot inkomensgegevens van inwoners. In plaats daarvan zijn informatiebronnen van gemeentelijke regelingen voor minimahuishoudens aan elkaar gekoppeld om een beeld te geven van het aantal minimahuishoudens dat op het peilmoment bekend is bij de gemeente.⁴⁸

KWIZ heeft in 2022 een duidingsrapportage opgeleverd bij de Armoedemonitor. De aanbevelingen hieruit richten zich vooral op het aansluiten bij de doelgroep. De benadering en regelingen moeten worden afgestemd op de mogelijkheden van de doelgroep om deel te nemen aan de samenleving. Culturele verschillen moeten in overweging worden genomen bij communicatie. Daarnaast moet de ondersteuning per wijk worden afgestemd op de specifieke behoeften. Wat betreft de regelingen wordt geconstateerd dat sommige regelingen minder worden gebruikt, hoewel er een breed scala aan regelingen beschikbaar is. Aanbevelingen zijn onder meer het vergroten van het gebruik en bereik van regelingen door effectieve communicatie, laagdrempelige informatieverspreiding en vereenvoudiging van aanvraagprocedures. Deze insteek is ook terug te zien in de startnotitie voor het nieuwe armoedebeleid.

In 2023 heeft KWIZ een onderzoek gedaan naar de effecten van het armoedebeleid op de inkomenspositie van minimahuishoudens in Diemen. Hierover is een zogeheten inkomenseffectenrapportage opgesteld. Er is in het onderzoek onderscheid gemaakt tussen het effect van landelijk en lokaal beleid en er is gekeken waar een armoedeval optreedt. De gemeentelijke regelingen in Diemen dragen volgens het onderzoek bij aan het waarborgen van financiële ruimte voor huishoudens. Dit heeft het meest effect op huishoudens op bijstandsniveau en vooral op alleenstaande ouders en alleenstaande AOW'ers.⁴⁹

Onderzoek door Divosa geeft inzicht in de uitgaven van Diemen op het gebied van armoede

In 2022 heeft Divosa een rapportage gemaakt die een beeld geeft van resultaten van het gemeentelijk armoedebeleid en deze vergelijkt met andere gemeenten.⁵⁰ Uit de Divosa benchmark zijn voor Diemen de volgende conclusies te trekken:

- / Diemen gaf relatief minder groot deel van de totale uitgaven uit aan bijzondere bijstand in vergelijking met de grootteklasse en het benchmarkgemiddelde en relatief meer aan maatschappelijke participatie en overige minimaregelingen. Van de uitgaven aan bijzondere bijstand gaat er in vergelijking met de grootteklasse en de benchmark meer naar overige bijzondere bijstand en studietoelage en minder naar onderdelen als de collectieve zorgverzekering en beschermingsbewind.
- / Diemen geeft van het totaal aan uitgaven voor maatschappelijke participatie het meest uit aan stadspassen voor volwassenen, zowel in totaal en ten opzichte van de benchmark. Er gaat opvallend minder naar stadspassen voor kinderen en maatschappelijke participatieregelingen voor volwassenen.⁵¹

⁴⁷ Tussenevaluatie van het beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023: [Document Diemen - Bijlage 2. Tussenevaluatie Nota Samen Diemen 2020 - 2023 - iBabs Publieksporaal \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#).

⁴⁸ KWIZ en gemeente Diemen, nDuidingsrapportage Dashboard Armoedemonitor Gemeente Diemen: Meting over 2022.

⁴⁹ KWIZ en gemeente Diemen, Inkomens Effect Rapportage Gemeente Diemen 2023.

⁵⁰ Divosa Benchmark Armoede & Schulden. Rapportage 2022: module armoedebeleid, inzicht in de prestaties van het armoedebeleid Diemen

⁵¹ Divosa Benchmark Armoede & Schulden. Rapportage 2022: module armoedebeleid, inzicht in de prestaties van het armoedebeleid Diemen

- / Per inwoner geeft Diemen t.o.v. het benchmarkgemiddelde meer uit aan bijzondere bijstand, maar per huishouden is het verschil klein. De uitgaven voor het beschermingsbewind per huishouden zitten redelijk ver onder het benchmarkgemiddelde. Dit geldt ook voor de uitgaven aan de collectieve zorgverzekering per inwoner en per huishouden.
- / In het geval van de uitgaven aan individuele inkomenstoeslag zit de gemeente Diemen tussen de benchmark en de grootteklasse in. Bij zowel uitgaven aan de energietoeslag als de studietoeslag zit Diemen redelijk ver boven de benchmark en de grootteklasse.
- / Betreffende de maatschappelijke participatieregeling heeft Diemen relatief lagere uitgaven. De uitgaven per inwoner en huishouden zitten tussen het benchmarkgemiddelde en de grootteklasse. In 2018 lagen de uitgaven van Diemen nog ver onder de rest. Dit verschil is sterk afgenomen in de daaropvolgende jaren.
- / Op het gebied van uitgaven voor maatschappelijke participatie van kinderen, het kindpakket en particuliere fondsen voor kinderen zit Diemen onder de benchmark, met een grote daling in 2021.

Wat betreft overige minimaregelingen geeft Diemen per inwoner relatief veel uit aan het kwijtschelden van belastingen. De uitgaven voor resterende minimaregelingen vallen tussen de grootteklasse en het benchmarkgemiddelde. In 2022 zat Diemen iets onder beiden, maar lag het zeer dicht bij elkaar. Tot en met 2021 had Diemen relatief veel aanvragen voor minimaregelingen. In 2022 is de hoeveelheid aanvragen gezakt en was deze vrijwel gelijk met de grootteklasse.

Het bereik van de regelingen kan volgens gesprekspartners worden verbeterd

Net als in andere gemeenten is het bereik van de verschillende armoederegelingen – dus de mate waarin inwoners daadwerkelijk gebruik maken van wat de gemeente aanbiedt – een belangrijk aandachtspunt. Hieronder wordt nader ingegaan op welke succes- en knelpunten gesprekspartners van de gemeente en betrokken samenwerkingspartners zien, en welke acties worden ondernomen om het bereik te verhogen.

Door de gesprekspartners wordt de hoeveelheid regelingen die de gemeente Diemen biedt veelal beschreven als een onoverzichtelijke lappendeken, zowel voor de inwoners als voor de betrokken hulpverleners. De gesprekspartners hebben de indruk dat niet alle regelingen gebruikt worden door de mensen die er recht op hebben. De individuele inkomenstoeslag is volgens de gesprekspartners door veel inwoners die er recht op hebben niet aangevraagd. Inwoners kunnen op het bestaan van de verschillende regelingen gewezen worden door consulenten, maar dan is dat het gevolg van individueel handelen van de consulent en niet van een structurele aanpak binnen de gemeente. De gemeente is zich blijkens de gevoerde interviews bewust van het gebrek aan bereik van sommige regelingen en zoekt naar goede oplossingen. Het inzetten van de zogeheten vliegende brigade is er daar één van. Er kan mogelijk ook geleerd worden van de energietoeslag. Deze was namelijk wel veel aangevraagd en uitgekeerd. Dit geldt ook voor de stadspas. De stadspassen hebben een groot bereik en bereiken in het geval van volwassen gebruikers zelfs meer mensen dan ervoor in aanmerking komen. De collectieve zorgverzekering en de maatschappelijke participatieregelingen voor volwassenen (individuele inkomenstoeslag) hebben respectievelijk een bereik van 21% en 11%. Volgens gesprekspartners is hier een verbeterslag nodig.⁵²

Uitgelicht: De Vliegende Brigade

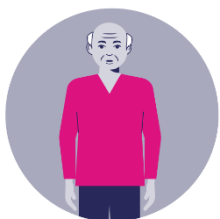
In Diemen is er naar aanleiding van een motie uit de gemeenteraad gekozen om te werken met een Vliegende Brigade naar Amsterdams voorbeeld.⁵³ De Vliegende Brigade bestaat uit medewerkers van de gemeente die de stad in gaan om proactief informatie te verspreiden over de regelingen van de gemeente, veelal op plekken

⁵² Divosa Benchmark Armoede & Schulden. Rapportage 2022: module armoedebeleid, inzicht in de prestaties van het armoedebeleid Diemen.

⁵³ Diemer Nieuws, 14 oktober 2022: <https://www.diemernieuws.nl/algemeen/algemeen/299043/vliegende-brigade-moet-proactief-informatie-verspreiden-over-re>.

waar veel inwoners komen. Denk daarbij aan ouderavonden, bij sportverenigingen en in buurthuizen. Tijdens de gesprekken bleek overigens dat niet alle gesprekspartners bekend waren met dit initiatief.

Wat we leren van Omar: Omar heeft moeite met de Nederlandse taal en staat wantrouwend tegenover de gemeente. De communicatie van de gemeente is vooral in het Nederlands, wat het lastig maakt voor Omar om de regelingen te begrijpen. De aandacht voor begrijpelijke communicatie die past bij verschillende doelgroepen en het testen van de folders op inwoners maken dat de informatie al wat beter te begrijpen is, al blijft de taal een uitdaging. Wat fijn is voor Omar is dat hij in de buurt leden van de Vliegende Brigade kan tegenkomen – dit kan voor hem een laagdrempeligere manier zijn om meer te weten te komen over welke hulp aan hem geboden kan worden.

Gesprekspartners noemen verschillende mogelijkheden om het bereik te vergroten

De gesprekspartners zien meer mogelijkheden in het inzetten van maatschappelijke partners om inwoners te bereiken. Ook tijdens het raadsgebesprek werd dit als aandachtspunt benoemd. Er is een Armoedebraintstorm georganiseerd binnen de gemeente. Tijdens de braintstorm is bijvoorbeeld het idee ontstaan om kledingbonnen voor minima uitgegeven. Van de gesprekspartners waren enkel de vertegenwoordigers van schuldhelpverlening bij deze sessie aanwezig, de braintstormsessie was bij andere gesprekspartners niet bekend. Tijdens de bijeenkomst werden goede ideeën ingebracht, maar het is op dit moment nog niet duidelijk hoe de braintstorm verder vervolg gaat krijgen.

Een ander verbeterpunt ligt bij de kennis van de teams en professionals binnen de gemeente. De gesprekken laten zien dat de interne kennis van de regelingen niet volledig is, zoals ook al in paragraaf 2.3 aan de orde kwam. Dit probleem wordt versterkt omdat er binnen de gemeente een hoog verloop is van medewerkers en er is geen standaard proces om ingehuurd professionals te informeren. Wanneer er een algemeen overzicht is, wordt het volgens gesprekspartners makkelijker om inwoners te adviseren en ervoor te zorgen dat ze snel bij de regelingen terecht komen waar ze recht op hebben.

De cliëntenraad Participatiewet ziet dat de gemeente zich inzet om het bereik te verbeteren, maar ziet ook een aantal uitdagingen voor de gemeente om dit succesvol te doen. Het is moeilijk voor mensen die buiten het gebruikelijke stramien vallen om passende ondersteuning te krijgen. Daarnaast is de wijze waarop informatie wordt gedeeld volgens de cliëntenraad niet altijd passend bij de doelgroep. Wijzigingen in regelingen zijn bijvoorbeeld moeilijk te volgen voor bepaalde inwoners. Tot slot wordt er gevreesd dat er niet altijd voldoende wordt stil gestaan bij het feit dat het benaderen van de gemeente een grote en spannende stap kan zijn. Men durft bijvoorbeeld vooral na eerste gesprekken niet altijd terug te komen voor vragen. Een advies van de cliëntenraad was het meer werken met ervaringsdeskundigen. De gemeente heeft dit advies nog niet opgevolgd.⁵⁴

Diemen in vergelijkend perspectief: het bereik van regelingen

De gemeente Diemen zet in op het vergroten van het bereik. Dit blijkt vooral succesvol in het geval van de stadspas, maar lijkt op andere gebieden niet even goed van de grond te komen. Diemen is niet de enige gemeente die zich inzet op het vergroten van het bereik. In de gemeente Druten worden alle ouderen boven de 70 preventief bezocht door een medewerker van een welzijnsorganisatie. Dit zorgt ervoor dat 'stille armoede' in deze doelgroep niet onzichtbaar blijft.

⁵⁴ Jaarverslagen cliëntenraad Participatiewet Diemen 2022 en 2023:

https://www.diemen.nl/Onderwerpen/Bestuur/Adviesraden/Clientenraad_Participatiewet#:~:text=De%20cli%C3%ABntenraad%20participatiewet%20komt%20op,gemeente%20gevraagd%20en%20ongevraagd%20advies.

De vrijwilligers die op pad gaan zijn getraind om zowel geldproblematiek, eenzaamheid als zorgbehoefte te signaleren.

Om het bereik van regelingen te vergroten kan er overwogen worden om sommige regelingen automatisch toe te kennen aan inwoners die aanspraak maken op bijstand. De gemeente Hoorn heeft ervoor gekozen om de Hoornpas automatisch toe te kennen aan mensen in de bijstand. Dat zorgt ervoor dat mensen die vrijwel zeker recht hebben op deze voorziening (en in de bijstand zitten) deze sowieso toegekend krijgen. Het valt te overwegen om te onderzoeken of het ook mogelijk is om andere inkomensregelingen automatisch toe te kennen. In de gemeente Venray wordt gewerkt aan een versimpeld toekenningsproces van inkomensregelingen. De gemeente Venray stelt zich op de positie dat een toets door Stichting Leergeld voldoende zou moeten zijn om ook andere regelingen toe te kennen. Dit voorkomt dat inwoners meermaals hun hele financiële situatie bloot moeten geven. Risico hiervan is dat de strengste norm leidend wordt.

De gemeente Diemen probeert zelf en via ketenpartners de regelingen onder de aandacht te brengen

In de communicatieaanpak naar aanleiding van de Beleidsnota Sociaal Domein 2020-2023 is vermeld dat er samen met ketenpartners gewerkt gaat worden om inwoners te bereiken en er verschillende communicatiestijlen worden ingezet voor de verschillende bevolkingsgroepen in Diemen. In het document is daarnaast aandacht voor het analyseren van doelgroepen om gericht te communiceren. De effectiviteit van de communicatieaanpak zou ook regelmatig geëvalueerd worden. Dit is niet in de aangeleverde documentatie terug te vinden. Met de communicatieaanpak wordt beoogd drempels weg te halen voor de doelgroepen die voorheen lastig te bereiken waren.⁵⁵

Onder de naam “Diemen helpt” zijn er folders gemaakt die inwoners van Diemen informeren hoe ze de gemeente kunnen benaderen in het geval van (ernstige) geldzorgen. Er is een folder gericht op individuen en er is een folder gericht op ondernemers en zzp’ers. De folders zijn in simpele en duidelijke taal geschreven. Er wordt in benadrukt dat niemand er alleen voor staat en dat het heel belangrijk is dat er zo snel mogelijk hulp wordt gezocht. Daarnaast worden er een aantal veel gestelde vragen inclusief antwoorden op de folder weergegeven. Op de folders worden de stappen beschreven die een persoon met geldzorgen kan volgen.

De gemeente Diemen heeft volgens voor dit onderzoek geleverde documentatie en de gevoerde gesprekken verschillende voornemens om moeilijk bereikbare doelgroepen beter te bereiken en daarmee niet-gebruik te verminderen.⁵⁶ Voorbeelden zijn het hanteren van BI-taalniveau in alle communicatie en het beschikbaar maken van voorzieningen door dit via DigiD aan te kunnen vragen. In 2024 sluit Diemen aan op BerekenuwRecht.nl. Dat is een website waarop inwoners kunnen zien op welke landelijke en gemeentelijke voorzieningen zij aanspraak kunnen maken, op basis van hun persoonlijke situatie. Verder probeert de gemeente via betaalde campagnes op sociale media inwoners te kunnen bereiken en hen op regelingen te wijzen.

2.5. De rol van de gemeenteraad

De raad wordt structureel geïnformeerd via de P&C-cyclus over de grote lijnen van het beleid

Uit de documentanalyse en de gevoerde gesprekken blijkt dat de gemeenteraad voornamelijk via de planning-en-control-cyclus wordt geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van het armoedebeleid. Door middel van de programmabegroting en kadernota's krijgt de gemeenteraad informatie over de doelstellingen van het college en over de financiële gevolgen van het beleid. Sporadisch wordt in de kadernota teruggeblikt op aangenomen moties, zoals op de motie om aan te sluiten bij de Alliantie Kinderarmoede.⁵⁷

⁵⁵ Communicatieaanpak Sociaal Domein mei 2022.

⁵⁶ T.b.v. dit onderzoek aangeleverde omschrijving “overzicht inspanningen om mensen te bereiken en dienstverlening overzichtelijk te maken.”

⁵⁷ Kadernota 2022, p. 44.

Ook wordt in de kadernota's beschreven in hoeverre de doelstellingen van het beleid zijn gehaald. Zowel in de kadernota's als in de programmabegroting is de informatie wat betreft armoede en kansenongelijkheid beleid terug te vinden onder de kopjes 'sociaal' en 'armoede en inkomen'. Er wordt gerapporteerd over de stand van zaken betreffende projecten die bijdragen aan de doelen in het sociaal domein en armoede & inkomen. Tijdens de coronacrisis en in de nasleep hiervan werden hier bijzondere afwijkingen genoemd. Ontwikkelingen betreffende de betaalbaarheid van het sociaal domein en de grip hierop stonden bijvoorbeeld ook centraal in de jaarstukken van 2022. In 2022 werd onder andere ook de link tussen de het armoedebeleid en jeugdzorgbeleid gelegd als middel om gelijke kansen te bevorderen.⁵⁸

In de kwartaalbriefen wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de voortgang op grote projecten en op "toegezegde onderwerpen". In geen van de kwartaalbriefen tussen 2021-2024 gaat dit over een project of onderwerp dat te maken heeft met armoede en sociale ongelijkheid. De kwartaalbriefen beschrijven wel "nieuwe ontwikkelingen met financieel effect", waarin ook financiële updates van beleid omtrent armoede en sociale ongelijkheid worden genoemd.⁵⁹

Het college informeert de raad regelmatig over actuele ontwikkelingen

Uit de beschikbare informatiebriefen blijkt dat de raad regelmatig wordt geïnformeerd over besluiten en ontwikkelingen op het gebied van armoede en sociale ongelijkheid. Zo informeert het college de raad een aantal keer over de aanpak van de toeslagenaffaire, bijvoorbeeld om te laten weten dat de gemeente Diemen een proactieve benadering hanteert en dat dit een positieve invloed heeft op het aantal gedupeerden dat zich aanmeldt bij de gemeente om extra ondersteuning te krijgen. De raad heeft zelf ook middels technische en schriftelijke vragen informatie verkregen over het gevoerde beleid, onder meer over de beleidsnota sociaal domein, het giftenbeleid bij de bijstand en de energietoeslag.⁶⁰

Uit het raads gesprek bleek dat de raad wisselende ervaringen heeft met de informatievoorziening. Er wordt raadsbreed onderschreven dat er veel informatie wordt gedeeld, maar er wordt verschillend gedacht over de kwaliteit van de informatievoorziening door het college. Tegelijkertijd vinden raadsleden dat de informatie uit de armoedemonitor (zie ook paragraaf 2.4) zeer nuttig was en zowel kwantitatief als kwalitatief inzicht bood in het bereik van de verschillende regelingen. De raad heeft blijkens het raads gesprek behoefte aan meer integraliteit in het beleid en minder versnippering in verschillende beleidsnota's en regelingen. Dit is ook een aandachtspunt wat uit de tussenevaluatie van Samen Diemen naar voren kwam.⁶¹

Lopende dit rekenkameronderzoek heeft de gemeenteraad op 16 mei 2024 met het college tijdens een informatieve raadsvergadering het gesprek gevoerd over de startnotitie beleidsontwikkeling armoedeaanpak. Zoals in paragraaf 2.1 toegelicht is het opstellen van meer integraal armoedebeleid één van de doelen van deze beleidsontwikkeling.

De raad maakt gebruik van het instrumentarium om (bij) te sturen in het gevoerde beleid

Om te sturen en bij te sturen, gebruikt de raad moties en amendementen, maar maakt hij ook veelvuldig gebruik van schriftelijke vragen. Zo werd in 2021 een motie aangenomen om zich aan te sluiten bij Alliantie Kinderarmoede unaniem aangenomen en nam de raad in 2022 een motie aan om te gaan werken met een Vliegende Brigade, zoals in paragraaf 2.4 reeds benoemd. Hieronder wordt een overzicht gegeven van moties en amendementen op het gebied van armoedebeleid die in de periode 2016-2023 door de raad zijn ingediend.

⁵⁸ Financieel portaal gemeente Diemen: <https://financieelstukken.diemen.nl/>.

⁵⁹ Kwartaalbriefen gemeente Diemen 2022-2023.

⁶⁰ 15 januari 2020 - nota sociaal domein; 22 september 2021 - toeslagenaffaire; 23 januari 2022 eenmalige energietoeslag 2023; 25 januari 2022, giftenbeleid bijstand.

⁶¹ <https://diemen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/dec4e040-191c-4f55-b69c-a5a377d5f060?documentId=b5d6d79b-1f33-400a-9f2c-c700e61b6188&agendaltemId=c0d547b2-1585-4ab3-9eb1-72e36bb1919c>

Overzicht moties en amendementen ten aanzien van armoedebeleid, periode 2016-2023⁶²

Motie/amendement	Datum	Onderwerp	Aangenomen?
Motie Schuldhulpverleningsbeleid	24 maart 2016	Voorstel om een oplossing te vinden voor het probleem dat de huur moet worden betaald als de uitkering nog niet uitgekeerd is.	Ja
Motie Bijles voor kinderen	27 oktober 2016	Voorstel om kinderen van ouders met een laag inkomen toegang te bieden tot bijles.	Ja
Motie Gratis dierenarts voor minima	3 november 2016	Voorstel om de dierenarts gratis te maken voor mensen met een laag inkomen.	Ja
Motie Stadspas 2018	31 mei 2018	Voorstel dat naast de huidige doelgroepen, alle AOW gerechtigden uit Diemen gebruik kunnen maken van de Stadspas.	Ja (unaniem)
Motie Diverser personeelsbeleid	24 september 2020	Voorstel om aan te geven hoe het personeelsbestand van de gemeente diverser kan worden.	Ja
Motie Alliantie Kinderarmoede	22 april 2021	Voorstel om aan te sluiten bij Alliantie Kinderarmoede.	Ja (unaniem)
Amendement Meer steun voor lage en middeninkomens	13 oktober 2022	Voorstel om eenmalige energietoeslag tot beschikking te stellen voor middeninkomens en de Individuele Inkomens toeslag automatisch toe te kermen aan huishoudens die al langer dan 3 jaar in de bijstand zitten.	Ja
Motie Vliegende Brigade	13 oktober 2022	Voorstel om te gaan werken met een Vliegende Brigade die proactief informatie over regelingen onder inwoners verspreidt.	Ja (unaniem)
Motie Menstruatietoelating	3 november 2022	Voorstel om in de toiletten in gemeentelijke gebouwen – zoals het gemeentehuis, huizen van de buurt en scholen – menstratieproducten gratis beschikbaar te stellen en in contact te treden met het Armoedefonds om te kijken wat zij kunnen betekenen in de bestrijding van menstruatietoelating.	Ja (unaniem)
Motie Kledingbonnen	24 november 2022	Voorstel om kledingbonnen ter beschikking te stellen aan kinderen van 0 t/m 17 jaar uit gezinnen die recht hebben op een stadspas	Ja (unaniem)
Motie Niet gebruik verder verminderen	9 november 2023	Voorstel om aan de slag te gaan met de verkenning van de mogelijkheden van een inloopspreekuur voor miniregelingen en geld(zorgen), in ieder geval in de huizen en kamers van de buurt en waar mogelijk op andere locaties, zoals de	Ja

⁶² [Overzichten Diemen - iBabs Publiekspitaal \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#).

		gezondheidscentra, samen met samenwerkingspartners	
Motie Stadspasactiviteiten	9 november 2023	Voorstel om het aanbod voor stadspashouders in Diemen te vergroten	Nee
Motie Voorzetting steunimpuls	9 november 2023	Voorstel om te onderzoeken hoe de steunimpuls voortgezet kan worden zolang het rijk deze taak van armoedebestrijding niet uitvoert & de procedures te vergemakkelijken zodat er minder werkdruk ontstaat.	Nee

Het is duidelijk dat de raad zeker de kaderstellende en controlerende functie invult en het gevoerde beleid (bij)stuurt door middel van het raadsinstrumentarium. De raad maakt daarbij in vergelijking met andere gemeenten relatief veel gebruik van moties of amendementen. In het raadsgebesprek is stilgestaan bij de inzet van moties en amendementen door de raad. Volgens sommige raadsleden is dit vooral incidenteel en betreft het eigenlijk 'pleisters plakken.' De raad zou volgens hen meer kunnen inzetten op het verstevigen van de kaderstellende rol en meer sturing geven aan het integrale beleid, op hoofdlijnen. Daarnaast kwamen uit het raadsgebesprek verschillende inhoudelijke aandachtspunten voor het armoedebelief naar voren:

- / Het grote aantal regelingen waar inwoners uit de doelgroep een beroep op kunnen doen kan het effect geven dat inwoners door de bomen het bos niet meer zien. Goede en begrijpelijke communicatie en voorlichting vanuit de gemeente moet prioriteit blijven.
- / Raadsleden zien dat de gemeenteraad niet per definitie een afspiegeling is van de Diemense maatschappij. Zij vinden het van belang dat doelgroepen die niet direct in de raad vertegenwoordigd zijn of in beeld zijn voldoende aandacht krijgen van de gemeente. De gemeente zou die doelgroepen actiever kunnen benaderen, mogelijk door middel van intermediairs of ervaringsdeskundigen.
- / Tegelijkertijd moet de gemeente volgens raadsleden ook aandacht houden voor de effectiviteit van het beleid. Het bereik van de regelingen is vaak niet optimaal – de gemeente kan daarbij een afweging maken om vooral in te zetten op de regelingen die in de praktijk het meest effectief blijken.

3. Beleid omtrent ongelijkheid

3.1. Beleidskader en visie

De gemeente Diemen gaat in verschillende beleidskaders in op de aanpak van ongelijkheid

In het **Coalitieakkoord van 2022-2026** is er een hoofdstuk gewijd aan kansengelijkheid en bestaanszekerheid. Zo spelen gelijke kansen in het onderwijs een belangrijke rol. Zo wordt hierin het voornemen benoemd om segregatie in het onderwijs, die vaak al op jonge leeftijd ontstaat, tegen te gaan, bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat kinderen al op de basisschool een computer kunnen krijgen en door huiswerkbegeleiding in de schoolomgeving toegankelijker te maken.⁶³

In de **jaarstukken uit 2022** wordt genoemd dat de gemeente een verbinding ziet tussen het armoedebeleid en jeugdzorgbeleid om gelijke kansen te bevorderen. In de Beleidsregels Jeugdhulp Diemen 2022 is de samenhang opgenomen tussen jeugdhulp, Participatiewet, schuldhulpverlening en armoedebeleid. Vanwege prijsstijgingen heeft de raad in november 2022 een steunimpuls aangenomen (zie ook paragraaf 2.2) om gelijke kansen voor kinderen te bevorderen.⁶⁴ Ook in de programmabegroting 2023 wordt de relatie tussen bestaanszekerheid, kansengelijkheid en onderwijs benadrukt. De gemeente wil dit bijvoorbeeld bereiken met extra investeringen in jongerenwerk.⁶⁵ In de beleidsnota Sociaal Domein 2020-2023, de Nota Diemen Divers en Inclusief 2022-2023 en de Gelijke Kansen Agenda geven een beeld van de activiteiten die hiervoor worden ondernomen. Hieronder wordt hier nader op ingegaan.

In de **Beleidsnota Sociaal Domein "Samen Diemen" 2020-2023** worden verscheidene acties benoemd die invloed hebben op (on)gelijkheid. Door de gemeente wordt, betreffende ongelijkheidsbeleid in het algemeen, veel ingezet op het voorkomen van ongelijkheid via de jeugd. Met een verscheidenheid aan projecten en activiteiten, zoals straatcoaches en consultants, poogt de gemeente in te zetten op preventie. Net zoals in de hieronder beschreven nota Diemen Divers en Inclusief 2022-2023 is verbondenheid en het in contact brengen van verschillende groepen inwoners een speerpunt om te werken aan kansengelijkheid.⁶⁶

In de nota **Diemen Divers en Inclusief 2022-2023** wordt invulling gegeven aan het coalitieakkoord, waarin als doel wordt gesteld dat er meer rekening gehouden wordt met diversiteit bij het opstellen van beleid om te zorgen dat iedereen in Diemen zichzelf kan zijn. De nota sluit aan bij het Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023. Kansen(on)gelijkheid speelt in deze nota een belangrijke rol. In de invulling van het beleid staan diversiteit en inclusie centraal, bijvoorbeeld ook in het in kaart brengen van inwoners met problemen met betrekking tot armoede.⁶⁷

De gemeente erkent dat, ook al is gelijkwaardige behandeling het uitgangspunt, er in de praktijk sprake kan zijn van ongelijke behandeling. Door bewust te zijn van verschillen tussen mensen kan voorkomen worden dat beleid ongelijke behandeling als gevolg heeft. Daarnaast zorgt een goede omgang met diversiteit voor meer onderlinge cohesie en netwerken. Gelijke behandeling en sociale cohesie moeten bijdragen aan het creëren van gelijke kansen voor de inwoners van Diemen. In de praktijk betekent dit dat de gemeente rekening houdt met de thema's achtergrond, beperking en LHBTI bij het maken van beleid. Daarnaast verspreid de gemeente informatie over inclusie binnen verschillende beleidsdomeinen, werken ze met een jongerenraad en zorgen ze bijvoorbeeld met voorleesknoppen voor meer toegankelijke informatie. Tot slot is het voor de gemeente zelf

⁶³ Coalitieakkoord 2022-2026, p. 10.

⁶⁴ Jaarstukken 2022: <https://jaarrekening2022.financielestukken.diemen.nl/programma-s/inkomen-en-armoede/belangrijke-ontwikkelingen/jeugd-en-armoede>.

⁶⁵ Programmabegroting 2023, aanbiedingsbrief: <https://programmabegroting2023.financielestukken.diemen.nl/inleiding/aanbiedingsbrief>.

⁶⁶ Samen Diemen - Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023, p. 21.

⁶⁷ Diemen Divers en Inclusief 2020-2022, p. 11.

een doel om te doen aan inclusief werkgeverschap. Hier is een werkgroep voor ingesteld, een infopagina op het interne communicatiekanaal en er worden interne ambassadeurs aangewezen.⁶⁸

In de nota wordt het voornemen uitgesproken om regelmatig interactieve enquêtes en interviews af te nemen onder medewerkers van het gemeentehuis en onder inwoners van Diemen en om pakketten en online instrumenten van andere partijen voor monitoring te gebruiken.⁶⁹

De Gelijke Kansen Alliantie en ouderbetrokkenheid

De gemeente Diemen is aangesloten bij de Gelijke Kansen Alliantie (GKA) en zet via deze weg een agenda voor kansengelijkheid voor jongeren. Ouderbetrokkenheid is een centraal punt in deze agenda. Samenwerking tussen ouder en school blijkt een positieve invloed te hebben op de leerresultaten. De gemeente heeft acht interventies geformuleerd die de ouderbetrokkenheid moeten stimuleren. Dit geldt vooral voor ouders met een lagere sociale status.⁷⁰ Activiteiten zijn gericht op contact met ouders, sport en het verbinden van ouders en kinderen. Zo zijn er bijvoorbeeld ouderkringen, spelenlopen en een VoorleesExpress. Om dit tot een succes te brengen is samenwerking met het onderwijs een prioriteit voor de gemeente. De activiteiten uit de deze agenda komen ook terug in de beleidsnota sociaal domein.

3.2. Inzet op het tegengaan van ongelijkheid

In deze paragraaf wordt de inzet van de gemeente op het tegengaan van ongelijkheid langs de lijnen van de vier typen kapitalen die in het eerste hoofdstuk zijn onderscheiden.

Economisch kapitaal

Instrumenten die uit het armoedebelief voortkomen dragen ook bij aan het tegengaan van ongelijkheid of economisch gebied. In de Beleidsregels Jeugdhulp Diemen 2022 is bijvoorbeeld de samenhang opgenomen tussen jeugdhulp, Participatiewet, schuldhulpverlening en armoedebelief.

Spiegelbeeld: sluit dit aan bij de inwoners van Diemen?

Aangezien een groot deel van Diemen bestaat uit inwoners met een blauw profiel kunnen ze ervan uitgaan dat de communicatie op dit gebied door een groot deel van de inwoners goed begrepen wordt. Het probleem is wel dat deze groep niet weet waar ze informatie kunnen vinden. De, in eerdere hoofdstukken genoemde, 'Vliegende Brigade' die de wijk in gaat kan hier een bijdrage leveren. Dit maakt het ook belangrijk om het communicatiebeleid te blijven evalueren. Dit is des te belangrijker omdat twee andere kwetsbare groepen, die ook zeer aanwezig zijn in Diemen, nog moeilijker te bereiken zijn. De gemeente zet in op communicatie die past bij de doelgroep, maar het effect hiervan is nog onduidelijk. Problematieken rondom economisch kapitaal concentreren zich meer in een aantal wijken. De gemeente Diemen zet momenteel weinig in op een wijkgerichte aanpak.

Sociaal kapitaal – 'wie je kent'

De gemeente Diemen heeft de aandacht gelegd op jeugd bij het tegengaan van ongelijkheid. Dit is terug te zien in de afspraken met de Gelijke Kansen Alliantie en de Beleidsregels Jeugdhulp. Vanuit de Gelijke Kansen Alliantie wordt er ingezet op het begeleiden en betrekken van ouders bij ontwikkeling van hun kinderen. Daarnaast wordt er via de agenda ingezet op het onderling verbinden en bouwen van netwerken via activiteiten en bijeenkomsten.

⁶⁸ Diemen Divers en Inclusief 2020-2022, p. 16, p. 26.

⁶⁹ Diemen Divers en Inclusief 2020-2022, p. 21.

⁷⁰ GKA Agenda 2022-2024, pp. 3-4.

In de beleidsvisie sociaal domein wordt benoemd dat er geïnvesteerd wordt in de voorzieningen en het netwerk van hulp voor mensen die daar een beroep op moeten doen. Dit betreft ook informele hulp van het netwerk of ondersteuning van een vrijwilliger. Een van de voorbeelden hiervan is het Huis van de Buurt in Diemen-Zuid dat dient als ontmoetingsplek. Middels diversiteitsbeleid, o.a. de nota Diemen Divers en Inclusief die hierboven is toegelicht, poogt de gemeente ook te zorgen voor meer verbondenheid in de gemeente en het contact tussen de verschillende bevolkingsgroepen te vergroten.⁷¹

Spiegelbeeld: sluit dit aan bij de inwoners van Diemen?

In de nota Diemen Divers en Inclusief worden activiteiten genoemd die ervoor zorgen dat inwoners vanuit verschillende hoeken samengebracht worden en dat er bewust omgegaan wordt met diversiteit. De gemeente heeft een grote diversiteit aan inwoners en hier bewust bij stil staan maakt activiteiten die vanuit dit plan georganiseerd worden toegankelijker. Het inzetten op zichtbaarheid, faciliteren van ontmoetingen en werken aan wederzijds bericht stimuleren onderlinge connectie tussen de verschillende groepen. Hierbij werkt de gemeente met initiatieven die uit de gemeenschap komen. Diemen heeft relatief veel inwoners die last hebben van eenzaamheid. De acties uit de nota kunnen bijdragen aan het doen afnemen van die eenzaamheid. Daarmee draagt het mogelijk bij aan mentaal welbevinden en daarom aan persoonskapitaal.

Cultureel kapitaal – ‘waar je bij hoort’

Deelnemen aan culturele en recreatieve activiteiten is vaak niet mogelijk voor kwetsbare inwoners. In de gemeente Diemen wordt het voor minima en AOW-gerechtigden makkelijker gemaakt door de Stadspas.⁷² Alle inwoners met een inkomen van maximaal 130% van het wettelijk sociaal minimum met een AOW-uitkering en inwoners in een schuldsaneringstraject komen voor de pas in aanraking. Met de pas kan de inwoner een kindtegoed krijgen, de vrijwillige ouderbijdrage betalen, de dierenarts betalen, korting krijgen of een fiets of inzetten voor stadspasacties (hier kan de inwoner een paar van kiezen en zijn te vinden op de website). Ook kan de inwoner ermee naar het museum of wekelijks korting krijgen bij het repareren van kleding bij de kringloopwinkel.

Contributie, lesgeld of een abonnement voor sport en cultuur kunnen niet met de stadspas worden vergoed. Als een inwoner dit nodig heeft voor diens kinderen, maar geen bijstand heeft, kan deze dat via het Jeugdfonds Sport en Cultuur doen. Wanneer een ouder wel bijstand ontvangt kan het via de Doe-mee regeling. Op deze manier kunnen kinderen toch meedoen aan sport en culturele activiteiten.

Spiegelbeeld: sluit dit aan bij de inwoners van Diemen?

In de gemeente Diemen is een deel van de inwoners vrij actief in het verenigingsleven. Een deel van de inwoners heeft hier minder toegang toe. Ouders met lage inkomens kunnen voor hun kinderen abonnementen en contributie regelen via het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Volwassenen kunnen wel activiteiten ondernemen via de Stadspas, maar zelf geen vergoeding krijgen wanneer zij zich ergens willen aansluiten wanneer dit komt met kosten voor het lidmaatschap. Voor de groep Diemenaren die zich al meer terugtrekt uit de maatschappij blijft de stap om dit te doen daardoor groot. De ongelijkheid in cultureel kapitaal blijft voor deze inwoners bestaan.

Persoonskapitaal

De gemeente ziet fysieke en mentale fitheid als een belangrijk onderdeel van meekomen in de maatschappij en daarmee het tegengaan van ongelijkheid. Zo wordt er bij de intake van mensen met bijvoorbeeld schuldproblematiek ook gevraagd naar de gezondheid zodat een inwoner eventueel kan worden

⁷¹ Samen Diemen - Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023, p. 16.

⁷² Dienstverleningsovereenkomst Stadspas Amsterdam-Diemen 2022, pp. 1-2.

doorverwezen. In de beleidsvisie sociaal domein wordt benoemd dat er, voor zowel jong als oud, wordt ingezet op meer beweging door te investeren in binnen- en buitensportvoorzieningen. Toegankelijkheid staat hierbij centraal.

De gemeente zet in op vroegsignalering en preventie van psychische en lichamelijke klachten, het verminderen van overgewicht en het gebruik van genotsmiddelen, en het bevorderen van sociale contacten en sport. Er wordt speciale aandacht gegeven aan kwetsbare groepen, met een integrale aanpak en samenwerking met hulpverleners. De ambitie is om binnen enkele jaren een afname te zien in eenzaamheid, psychische klachten, drugsgebruik en overgewicht, en een toename in gezonde leefstijl onder de inwoners.⁷³

Spiegelbeeld: sluit dit aan bij de inwoners van Diemen?

Aangezien de gemeente Diemen een aantal doelgroepen heeft die niet snel uit zichzelf de gemeente zullen benaderen voor hulp, maar bijvoorbeeld wel relatief veel inwoners met obesitas heeft, is het nuttig om zelf mensen in risicogroepen al te benaderen. Dit gebeurt nu door bij de intake van inwoners met schuldenproblematiek ook gevraagd naar eventuele problemen op het gebied van hun gezondheid. Door sport toegankelijker te maken wordt daarnaast ingezet op het voorkomen van gezondheidsklachten. Voor een deel van de inwoners kan dit doeltreffend zijn, maar voor de moeilijk te bereiken teruggetrokken inwoners zal communicatie en het vergroten het bereik een uitdaging blijven.

⁷³ Samen Diemen - Beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023, p. 15, p. 50.

Bijlage 1: Indicatoren en technische onderzoeksverantwoording

Nadere omschrijving typen kapitaal

De indeling van ongelijkheid en typen kapitaal is afgeleid van het onderzoek naar Eigentijdse ongelijkheid door het SCP⁷⁴. Zij maken gebruik van een indeling van typen kapitaal die voor het eerst in de rapportage Verskil in Nederland⁷⁵ is gebruikt. Hieronder wordt per type kapitaal een nadere toelichting gegeven evenals de indicatoren die hiervoor zijn gebruikt.

Economische kapitaal

Deze vorm van kapitaal richt zich op de financieel-economische positie van de inwoner binnen de samenleving. Het kijkt daarom niet alleen naar geld, maar ook naar de mogelijkheden om geld te verdienen. Met andere woorden, naast financiële positie ook het potentiële verdienvermogen van inwoners. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Bereikt onderwijsniveau (vergeleken met landelijk)	2023	CBS Arbeidsdeelname
Inkomensverdeling (vergeleken met landelijk)	2023	CBS Inkomens
Aantal personen dat moeite heeft met rondkomen (vergeleken met landelijk)	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Werkloosheidspercentage (vergeleken met landelijk)	2022	CBS Arbeidsdeelname

Cultureel kapitaal

Cultureel kapitaal ('waar je bij past') gaat om vaardigheden die nodig zijn om mee te kunnen doen in de moderne maatschappij, zoals Engels spreken of met computers om kunnen gaan. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Lidmaatschap van verenigingen	2024	Vragenlijst Citisens
Beheersing van Engelse taal	2024	Vragenlijst Citisens
Basale digitale vaardigheden	2024	Vragenlijst Citisens

⁷⁴ Sociaal Cultureel Planbureau (2023). Eigentijdse ongelijkheid.

⁷⁵ Sociaal Cultureel Planbureau (2014). Verskil in Nederland.

Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal ('wie je kent') slaat op het sociale netwerk. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Aantal mensen met sociale eenzaamheid	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Gemis van sociale steun in Nederland	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Sociale omgeving van inwoners	2024	Vragenlijst Citisens
Ervaren sociale steun in omgeving (vragenlijst Citisens)	2024	Vragenlijst Citisens

Persoonsskapitaal

Persoonsskapitaal heeft te maken met mentale en fysieke gezondheid en of je zelf de persoonlijke hulpbronnen hebt (waar je niet per se iets aan kunt doen) om mee te doen in de maatschappij. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Aantal personen met overgewicht (vergeleken met landelijk)	2023	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Mentaal welbevinden (vergeleken met landelijk)	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Laaggeletterdheid	2019	ROA (via geletterdheidinzicht.nl)

3.2. Vragenlijst door Citisens

In de periode van 20 mei tot 27 mei is er een vragenlijst uitgezet onder ongeveer 20.000 leden van het Citisenspanel naar de sociale en culturele positie in de samenleving. Er hebben 6.170 unieke panelleden de enquête ingevuld waarmee de resultaten, na weging, representatief zijn. Deze vragenlijst was erop gericht om

het cultureel en sociaal kapitaal van inwoners te laden. De vragenlijst is gebaseerd op het onderzoek van het SCP en aangevuld met relevante indicatoren.

De leden van het panel hebben antwoord gegeven doormiddel van een 'slider' of door een keuze tussen maken uit meerdere opties. De resultaten van de vragenlijst zijn gekoppeld aan de 8 inwonerprofielen.

Sociaal kapitaal

- Met hoeveel mensen in je persoonlijk omgeving (anders dan gezinsleden en hulpverleners) bespreek je persoonlijke zaken? *Denk hierbij bijvoorbeeld aan problemen met je gezondheid of geldzaken.*
- Heb je vrienden, kennissen of familieleden met één van de volgende beroepen? *Hierbij gaat het erom dat je deze mensen persoonlijk kent, buiten hun werk om. Je kunt meerdere antwoorden kiezen.*
 - Burgemeester of lid van de Tweede Kamer
 - Arts of advocaat
 - Directeur van een commercieel bedrijf met meer dan 10 mensen in dienst
 - Hoge ambtenaar, bv. gemeentesecretaris of directeur op een ministerie
 - Professioneel musicus, artiest of schrijver
 - Iemand met een inkomen van meer dan €5.000 euro netto
 - Weet ik niet / zeg ik liever niet
 - Geen van bovenstaande
- Hieronder staan verschillende vaardigheden en eigenschappen. Ken je mensen die je daarmee kunnen helpen als dat nodig is?
 - Iemand die veel weet van allerlei regelingen van de overheid of geldzaken
 - Iemand die je medisch advies kan geven als je ontevreden bent over je dokter
 - Iemand die veel geld (€2.500 of meer) aan je kan lenen
 - Iemand die af en toe mensen een baan kan aanbieden
 - Iemand die een goede referentie/aanbeveling kan geven voor een sollicitatie
 - Zeg ik liever niet
 - Geen van bovenstaande
- Hieronder staan verschillende vaardigheden en eigenschappen. Ken je mensen die je daarmee kunnen helpen als dat nodig is?
 - Iemand die kan helpen bij klussen in huis (timmerwerk, schilderen) of reparaties uitvoeren
 - Iemand die boodschappen kan doen als je ziek bent
 - Iemand die een logeerafres kan bieden als je tijdelijk uit je huis moet
 - Iemand die advies kan geven bij een conflict op het werk
 - Iemand die advies kan geven bij een conflict met familieleden
 - Iemand die voor je kan zorgen als je langdurig ziek bent
 - Zeg ik liever niet

Cultureel kapitaal

- Ik begrijp brieven die ik van de gemeente binnen krijg?
- Van welke verenigingen of gemeenschappen ben je lid of actief deelnemer?
 - Sport- en spelvereniging (zoals een voetbalclub, bokscub of een hengelsportvereniging)
 - Muziek- of culturele vereniging (zoals een fanfare of toneelclub)
 - Gezelligheidsverenigingen (zoals een studentenvereniging, heren/dames sociëteiten)
 - Religieus- of levensbeschouwelijke gemeenschap
 - Serviceclub (zoals de Rotary of een Lions Club)
 - Natuur, milieu en dierenverenigingen (zoals IVN, postduivenbond of milieuvereniging)
 - Vakbond
 - Een ander type vereniging, namelijk:
 - Ik ben niet lid van een vereniging of gemeenschap

- Zeg ik liever niet
- Kun je Engels?
 - Nee
 - Ja, ik kan makkelijke zinnen begrijpen als ik ze lees of hoor.
 - Ja, ik spreek een paar woorden (genoeg om bijvoorbeeld iets te bestellen in een restaurant)
 - Ja, genoeg om te praten over simpele en algemene dingen (genoeg om bijvoorbeeld de weg te vragen)
 - Ja, genoeg om zonder voorbereiding een gesprek te voeren over dagelijkse onderwerpen (bijv. over familie, hobby's)
 - Ja, genoeg om de kern van een ingewikkelde tekst te begrijpen, en een spontaan gesprek te voeren met iemand die Engels als moedertaal heeft.
 - Ja, genoeg om ingewikkelde en lange teksten helemaal te begrijpen, en mijzelf zonder problemen uit te drukken in een gesprek met iemand die Engels als moedertaal heeft.
 - Ja, genoeg om zonder voorbereiding aan elk gesprek of discussie deel te nemen en een ingewikkeld betoog te houden
 - Ja, Engels is mijn moedertaal
 - Zeg ik liever niet
- Kun jij op de computer werken met een tekstverwerkingsprogramma (zoals Word of Pages)?
- Kun jij een programma installeren op een computer?
- Kun jij de beveiliging op een computer regelen (met bijvoorbeeld een virusscanner of firewall)?

Politiek zelfvertrouwen

Deze vragen zijn gesteld om context te bieden bij de interpretatie van de vragenlijst.

- Mensen zoals ik hebben invloed op het bestuur van de gemeente?
- De gemeenteraad vindt het belangrijk wat mensen zoals ik denken?

3.3. Indeling van inwoners aan de hand van de Citisens-methode

De Citisens betrokkenheidsprofielen zijn ontwikkeld om aan de hand van data een nauwkeurige inschatting te maken van de samenstelling van gemeenten. Op basis van big data onderscheidt het model acht groepen inwoners die van elkaar verschillen in sociaaleconomische positie in de samenleving, vertrouwen in de overheid en voorkeuren voor dienstverlening van de gemeente. Voor iedere groep is een profiel opgesteld; hierbij hebben we sociaal-demografische kenmerken zoals leeftijd, opleidingsniveau en welstand uit gerenommeerde bronnen gecombineerd met eigen onderzoeksdata over de positie in de samenleving van inwoners die verzameld is via het Citisenspanel met meer dan 75.000 leden.

Zo krijgt iedere groep een herkenbaar karakter. De resultaten van dit onderzoek zijn uitgesplitst naar de profielen. De verschillen worden vervolgens gebruikt om de verschillen in houding, sociaaleconomische positie en gedrag tussen wijken weer te geven.

Bijlage 2: Interviews en bronvermelding

Gesprekspartners

Overzicht geraadpleegde gesprekspartners		
Datum gesprek	Functionaris	Organisatie
14 maart 2024	Afvaardiging gemeenteraad <i>Tevens aanwezig als toehoorder:</i> - Wethouder - Beleidsadviseur armoede en schulden - Lid cliëntenraad Participatiewet	Gemeente Diemen
11 april 2024	Wethouder Beleidsadviseur armoede en schulden Projectleider Steunimpuls	Gemeente Diemen
11 april 2024	Jeugdconsulent Reïntegratieconsulent Schuldhulpverlener Medewerker Sociaal Team	Gemeente Diemen Madi Diemen
11 april 2024	Maatschappelijke organisaties	Zuidweg & Partners Voedselbank Diemen <i>Schriftelijke input:</i> - Stichting Welzijn Diemen - Beaufin budgetbeheer
15 april 2024	Voorzitter	Cliëntenraad Participatiewet

Geraadpleegde schriftelijke bronnen

In de lopende tekst is via voetnoten vermeld op welke documentatie de bevindingen zijn gebaseerd.

Bijlage 3: Regelingen voor minima

De gemeente Diemen heeft verschillende regelingen getroffen voor minima. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de regelingen die via de website van de gemeente Diemen voor inwoners raadpleegbaar zijn:

Regelingen voor minima in de gemeente Diemen

- / Bijstand: voor informatie en eisen kan de inwoner de website bezoeken.
- / Het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz) is ingesteld om zelfstandigen tijdelijk te ondersteunen tot zij weer zelf in de eigen levensbehoeften kunnen voorzien. Het is een uitkering die het inkomen aanvult tot bijstandsniveau.
- / Individuele inkomenstoeslag
- / Witgoedregeling: inwoners die hier recht op hebben ontvangen een brief van de gemeente.
- / Kwijtschelding van gemeentebelasting, afvalstoffenheffing of waterschapsbelasting
- / Regeling chronisch zieken en gehandicapten: wanneer iemands ziekte extra geld kost kan deze ene toelage krijgen als de inwoner een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm heeft.
- / Studietoelage: inwoners die studeren en een arbeidsbeperking hebben waardoor ze niet in staat zijn het minimumloon te verdienen maken aanspraak op deze toeslag.
- / Collectieve zorgverzekering: Inwoners die een inkomen hebben tot 130% van de bijstandsnorm verdienen kunnen meedoen met de collectieve zorgverzekering. Tot 120% betaalt de gemeente mee aan de zorgverzekering.
- / Duurzame gebruiksgoederen voor AOW'ers: inwoners die AOW krijgen en weinig geld hebben kunnen hulp krijgen van de gemeente bij de aanschaf van duurzame gebruiksgoederen.
- / Regeling menstruatiearmoede: gratis maandverband en tampons
- / Gratis Nederlandse identiteitskaart
- / Gratis openbaar vervoer voor AOW'ers
- / Vergoeding bezoek dierenarts
- / Volwasseneneducatie
- / Bijzondere bijstand: inwoners met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm kunnen aanspraak maken op bijzondere bijstand
- / Stadspas

Regelingen voor ouders met kinderen en een laag inkomen

- / Computerregeling: als het kind naar de middelbare school gaat kan een ouder geld krijgen van de gemeente om een computer aan te schaffen.
- / "Doe mee" regeling: als ouders een bijstandsuitkering krijgen kunnen zij, wanneer de kinderen hebben van 4 t/m 17 jaar, extra geld krijgen. Dit geld kan gaan naar sport, zwembad of een nieuwe fiets bijvoorbeeld. Indien er sprake is van een laag inkomen, maar niet van bijstand, kunnen ouders kinderen laten sporten via het Jeugdfonds Sport en Cultuur.
- / Reiskosten middelbare school: als het kind naar de middelbare school gaat en daarvoor meer dan 10 kilometer reist, kan een ouder geld krijgen om de reiskosten te vergoeden.
- / School- en materiaalkosten Mbo studenten van 16-17 jaar
- / Jeugdfonds Sport en Cultuur

